

I. Fejezet. A fogyasztói többletvédelem jelentősége, komplexitása, aktualitása

1. Bevezetés
2. A fogyasztói többletvédelem jelentősége
3. A fogyasztói többletvédelem komplexitása, sajátossága
4. Jogtárgyi heterogenitás, büntetőjogi, szabálysértési jogi jogtárgyak
5. Napjaink fogyasztóvédelmi jogalkotása, jogalkalmazása
6. Az Alaptörvény módosítása
7. Összefoglalás
8. Forrás- és irodalomjegyzék

1. Bevezetés

A jelen bevezető fejezetben rá szeretnénk mutatni az ún. fogyasztóvédelmi jog fogalmi tartalmának lényegére, amely szerint egyre inkább egyfajta – fogyasztó és vállalkozás közötti (pl. fogyasztói szerződés⁴ szerinti) jogviszony esetén megjelenő – többletvédelmi joganyagról van szó, és amelynek jelentősége az egymásnak feszülő ellentétes gazdasági, politikai és egyéb érdekek küzdelmében megítélésünk szerint akkor sem maradéktalanul egyértelmű, ha az bizonyos vélemények értelmében „a nyugati társadalmakban mára olyan paradigmává vált, amelyet sem a jogalkotás, sem a jogalkalmazás szintjén nem szükséges bizonyítani”.⁵ Véleményünk, tapasztalataink szerint e „jelentőség” – közelebbről, mélyebben szemügyre véve – a jogalkotás és a jogalkalmazás, vagy éppen a jogtudomány és az oktatás körében is meglehetősen széles és változékony, nem mindig mértékletes, arányos, megfelelő (visszalépésekről is tanúskodó) „skálán” mozog (olykor, mintha – a jogalkotás és a jogalkalmazás szintjén is – inkább pusztá „politikai” szólamok lennének, és valamilyen, jogtörténetileg is nyomot hagyó tragédia bekövetkezése, illetve sok éves, több évtizedes erőfeszítések, bizonyítások kapcsán lépnének előre), a vállalkozásoknak a fogyasztók sérelmére elkövetett jogsértéseiről nem is beszélve (az alábbiakban szereplő példákkal többek között ezekre is fel kívánjuk hívni a figyelmet).⁶

Mindjárt e mű elején egyebek mellett arra is gondolhatunk, hogy az Alaptörvényben a fogyasztók jogainak védelme az Alapvetés részben szerepel, nem pedig a Szabadság és felelősség című alapjogi fejezetben.⁷ Továbbá, fontos kiemelni, hogy a fogyasztók és a

⁴ Ld. pl. a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés; Fazekas, jelen könyv IV. Fejezet.

⁵ 2025. január 6. napján kelt lektori vélemény 1. o.

⁶ Vö. pl. 23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről [1. § (1) bekezdés *a)-b)* pont (csak 300, ill. 1000 fő felett)] a „West-Balkán”-tragédia kapcsán; 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról 5. § 167-168. pont.

⁷ Ld. Alaptörvény M) cikk (2) bekezdés második mondat. Vö. pl. 8/2014. (III. 20.) AB határozat (ld. pl. Indokolás [57]–[59], [61]–[64], [67]–[68], [75]), 3175/2013. (X. 9.) AB határozat, 1270/B/1997. AB határozat (2000. május 8.); Bencsik, 2013, pp. 21-31.; Hámori, 2017a, pp. 15-22.; Kis, 2025.

vállalkozási oldal szereplői általában nem jogászok, és a jogászok többsége sem a fogyasztóvédelmi joggal foglalkozik. Mindazonáltal a fogyasztóvédelmi jogászok is szembesülhetnek kihívásokkal, például a pénzügyi fogyasztóvédelmi jog területén. Tehát azt, hogy valójában mennyire, milyen körben, milyen szempontból jelentős és ismert a szóban forgó matéria, nézetünk szerint, különböző okokból kell vizsgálni.⁸ E körben azt sem tartjuk szem előtt tévesztendőnek, hogy különösen a szabálysértési jogban és a büntetőjogban definitíve nem találkozunk az említett – fogyasztó és vállalkozás közötti jogviszony szerinti – többletvédelemmel, ugyanakkor meglehetősen nagyfokú jogtárgyi heterogenitás jellemző, amely tekintetben a fogyasztók érdekei is megjelennek, azaz a fogyasztóvédelmi jog e szabályanyagra is kiterjed (ld. pl. fogyasztóvédelmi büntetőjogról, illetve büntetőjogi fogyasztóvédelemről is beszélünk⁹), ezért erre, jelen könyvünk által is érzékelhetően komplex jogterületünk sajátos és képlékeny voltát ugyancsak megjelenítendő, külön pontban is kitérünk.

A jelen fejezetben foglaltak alapján is látható, hogy különösen az utóbbi években igen jelentős fogyasztóvédelmi jogalkotói lépések történtek; olyan intézkedésekre is sor került, amelyekre hosszú és küzdelmes évek óta vártunk. Meglátásunk szerint azonban napjaink körülményei között is bőven maradtak még releváns teendők. A hivatkozott alkotmánybíróági határozatok tartalmára és az érintett problémákra is tekintettel úgy ítéljük meg, hogy igen jelentős, alapvető fogyasztóvédelmi változást eredményezhetne a fogyasztói jogok alkotmányjogi értelemben vett alapjogi megjelenítése. Ezért a fogyasztói többletvédelem alábbiak szerinti szakirodalommal is alátámasztott jelentőségének, komplexitásának, sajátosságának, a jogtárgyi heterogenitás, napjaink fogyasztóvédelmi jogalkotásának és jogalkalmazásának kereteink közötti felvillantását követően ezirányú, szövegszerű indokolással ellátott *de lege ferenda* javaslatot is teszünk.

⁸ Vö. pl. még mindig küzdeni kell azért, hogy a fogyasztók a bankokból díj- és költségmentesen juthassanak hozzá a nettó munkabérükhöz, miközben a munkáltatók a nettó munkabéreket – igen széles körben – kizárólag a bankokon keresztül juttatják el a munkavállalókhoz, akiknek emiatt kellett annak idején fogyasztóként szerződéses jogviszonyt létesíteniük a bankokkal, vagyis emberek milliói nem jutnak hozzá a nettó munkabérük teljes összegéhez, ami álláspontunk szerint elfogadhatatlan, tarthatatlan; az Országgyűlésben „[a]z átlagkeresetig történő ingyenes bankolás megteremtéséről” szóló H/9618. számú határozati javaslat (Döntés képviselői önálló indítvány tárgysorozatba vételéről)” nem került elfogadásra, „a bizottság nem támogatta a tárgysorozatba vételt” [ld. az Országgyűlés Gazdasági Bizottságának 2024. november 12-én, kedden, 9 óra 33 perckor az Országház Tisza Kálmán termében (főemelet 37.) megtartott üléséről készült jegyzőkönyv, Ikt. sz.: GAB-42/38-5/2024., GAB-14/2024. sz. ülés (GAB-56/2022-2026. sz. ülés), 64-66. o. (<https://www.parlament.hu/documents/static/biz42/bizjvk42/GAB/2411121.pdf>)], és a jelen kézirat lezárásáig „a 250 ezer forintos ingyenes készpénzfelvételi határra” tett, „ellenszavazat és tartózkodás nélkül egyhangú határozat”-tal elfogadott fogyasztóvédelmi albizottsági javaslat [ld. az Országgyűlés Gazdasági Bizottsága Fogyasztóvédelmi Albizottságának 2024. október 29-én, kedden, 9 órakor az Országház Tisza Kálmán termében (főemelet 37.) megtartott üléséről készült jegyzőkönyv, Ikt. sz.: GAB-42/34-3/2024/FV, FV-2/2024. sz. ülés (FV-5/2022-2026. sz. ülés), 5-9. o. (<https://www.parlament.hu/documents/static/biz42/bizjvk42/GAB/A546/2410291.pdf>); a jegyzőkönyv 9-16. oldalain szereplő, aktuális problémáról szóló napirendi pont: „Eszmecsere az üdülési jogok piacán tapasztalható anomáliák visszaszorításának lehetőségeiről”]] sem került a Gazdasági Bizottság napirendjére; reméljük, hogy – kellően érzékelve a fogyasztóvédelem és a munkavállalóvédelem jelentőségét – legalább az albizottsági javaslat mielőbbi támogatásra, elfogadásra kerül.

⁹ Ld. pl. Filó & Varga, jelen könyv XIII. Fejezet; Karsai, 2008, 2011.

Fontosnak ítéljük tehát a fogyasztóvédelem jelentőségének kellő megvilágítását, reflektorfénybe kerülését, hangsúlyozását a jogalkotásban, jogalkalmazásban, jogtudományban, szakirodalomban és oktatásban egyaránt. Törekedtünk arra, hogy megfelelően kielégítsük a fogyasztóvédelem iránt érdeklődők, az oktatók, a kutatók igényeit a releváns források és szakirodalom tekintetében, ezért erre is igyekeztünk mértékkel figyelmet fordítani.

A tárgyunk lényegi magvát illetően, bevezetésként kiemeljük: a különböző szintű és ágú fogyasztói többletvédelem napjaink összetett, jogilag is egyre inkább átszőtt, rohamosan változó világában leginkább a „fogyasztó” és „vállalkozás”¹⁰ közötti, nem feltétlenül kontraktuális jogviszonyok körében jelenik meg,¹¹ lévén, ez az oltalom az általános szabályozáshoz képest akkor és annyiban lehet indokolt, illetve szükséges – akár alkotmányjogilag is releváns módon –, amikor és amennyiben a „fogyasztó” jogilag absztrahálható értelemben a jogviszony másik alanyával szemben – ténylegesen, a(z) egyébként – jogilag – horizontális) jogviszony (aszimmetrikus) természetéből adódóan – hátrányos helyzetben van.¹² Erről a relációról van szó, ha a másik jogalany „vállalkozás”, ilyenkor – az említettek szerint – a fogyasztói relatív ismerethiány, egyensúlytalanság, az aszimmetrikus szituáció fennáll. Az akár több száz oldal terjedelmű általános szerződési feltételekkel tűzdelt, üzlet-helyiségen kívüli, távollévők közötti, elektronikus, online, digitális, megtévesztő, agresszív térben a helyzet jelentősen fokozódik, amely – főként a rendkívül bonyolult pénzügyi szektorban¹³ – további reflexiót kíván. Az életkoruknál, egészségi állapotuknál fogva is kiszolgáltatott fogyasztók esetében e védelem fokozott mértékben indokolt.¹⁴ Mindehhez például – a szükséges etikai alapok mellett – a szociológiai, a pszichológiai, az élelmiszer- és táplálkozástudományi, a történelemtudományi, valamint a közgazdaságtani ismeretek is hathatós segítségül szolgálhatnak a jogalkotásban, a jogalkalmazásban és a jogtudományban egyaránt.¹⁵

Figyelemre méltó, hogy fogyasztóvédelmi jogi művekben a témához kapcsolódó bibliai szövegek is gyakran előfordulnak, például Fazekas Judit, Osztovits András, Sándor István tollából: *„Ne legyetek igazságtalanok az ítékezésben, a hossz mérték, a súly mérték és az űrmérték használatában. Legyen hiteles a mérleged, hiteles a súlyod, hiteles a mértéked, hiteles a vékád. [...]” (Lev 19,35-36¹⁶)¹⁷ „Zsákodban ne legyen kétféle súly, egy nehezebb és egy könnyebb. Házadban ne tarts kétféle űrmértéket, egy nagyobbat és egy kisebbet. Hibátlan és pontos legyen a súlyod, hibátlan és pontos legyen az űrmértéked, hogy sokáig élj azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad neked. Mert utálat tárgya az Úr, a te Istened szemében, aki ilyet tesz, aki csal.” (MTörv 25,13-16¹⁸)¹⁹*

¹⁰ Ld. pl. Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 3-4. pont.

¹¹ Ld. pl. Fgytv. 1. § (1) bekezdés; Ptk. 6:168-6:170. §, 6:550-6:559. §.

¹² Ld. pl. Hámori, 2022b, 2015a, 2015b.

¹³ Ld. pl. Veres, jelen könyv VII. Fejezet.

¹⁴ Vö. pl. Totth & Szabó, jelen könyv XI. Fejezet; Szőke & Fekete-Frojimovics, jelen könyv XII. Fejezet.

¹⁵ Ld. pl. Balogh, 2023; Berki-Süle & Hlédik, 2019.

¹⁶ Biblia, p. 126.

¹⁷ Ld. pl. Fazekas, J., 2007, p. 19., 2004, p. 11., 2001, p. 11., 1995, p. 34.; Hámori, 2017a, p. 3., 2014, p. 3., 2007a, p. 4.; Osztovits, 2006, p. 7.; Sándor, jelen könyv II. Fejezet.

¹⁸ Biblia, p. 202.

¹⁹ Ld. pl. Hámori, 2017a, p. 206., 2014, p. 136., 2007a, p. 126.

2. A fogyasztói többletvédelem jelentősége

A fogyasztói többletvédelem, a fogyasztóvédelmi jog jelentőségét jól mutatja, hogy mindenki fogyasztó; életünk, egészségünk, testi épségünk, anyagi jólétünk is forog kockán; és ez az összetett, viszonylag új, gyakran módosuló, bővülő jogterület, amelyet Lábady Tamás (1944–2017)²⁰ megfogalmazásával élve a világban „tornádóként” végigsöprőnek²¹ nevezhetünk, a vállalkozásokat is érzékenyen érinti. E terület megfelelő oktatása nagymértékben hozzájárulhat a vállalkozások és minden ember tisztesség, a nyereségesség szempontjából sem elhanyagolható bírságmentes tevékenységéhez és boldogságához.²²

A fogyasztók nap mint nap kerülnek hátrányos, sőt, olykor nagyon méltatlan helyzetbe a vállalkozásokkal szemben, és persze sem ők, sem a hatóságok,²³ sem a bíróságok²⁴ nem

²⁰ Ld. <https://jak.ppke.hu/i-m-labady-tamas> (letöltés: pl. 2024.10.08.).

²¹ Ld. Lábady, 2007a, p. 7.; Hámori, 2014, p. 15.

²² Ld. pl. Agg, 2001; Buzás & Hámori, 2005; Fazekas, 2016a; Hámori, 2022b, 2016a, 2016b, 2013a, 2012a, 2012b, 2011, 2009a, 2009b, 2001a, 2001b; Lábady, 2014, 2007; Papp, 2011; Pázmándi, 2020; Szabó, 2017; Szendrő, 2020; Traub, 1995; Vékás, 2002; Vida, 1999.

²³ Ld. pl. Hámori, 2019a, 2018–2019, 2011 [a véleményem szerint a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet 5. §-a, az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 7. §-a tekintetében, ld. pl. Kúria Kfv.II.37.507/2015/3. sz. ítélet (2016. február 3.), EBH2007. 1744. (LB Kfv.37.027/2007/4.), BH2008. 257. (LB Kfv.37.206/2007/5.)].

²⁴ Ld. pl. Hámori, 2011 [a véleményem szerint a 151/2003. (IX. 22.) Korm. r. 7. §-a tekintetében, ld. pl. Kúria Kfv.II.37.507/2015/3. sz. ítélet [2016. február 3., a Kúria a Hámori, 2011-ben foglalt érvek és az indokolási kötelezettsége – ld. pl. Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés (és alkotmánybírósági gyakorlata) – ellenére nem indokolja meg azt az álláspontját, miszerint a kicserélés kötelezettsége az „azonnal” történő kicserélést jelenti, a vállalkozás „köteles a hibás árut előzetes vizsgálat nélkül azonnal kicserélni”, a Hámori, 2011-ben részletesen kifejtett álláspontom szerint a Korm. r. 7. §-a ilyen kötelezettséget nem foglal magában, miként az „azonnal” szó nem is szerepel e 7. §-ban, a Korm. r. 7. §-ának vállalkozással szembeni fogyasztói többletvédelme az, ami abban olvasható, és nem több, azaz az, hogy a vállalkozás az abban foglaltak szerint nem hivatkozhat „aránytalan többletköltségre”, a Korm. r. 7. §-ában szó sincs vállalkozási teljesítési határidőről, tehát a 19/2014. (IV. 29.) NGM r. 5. §-a – korábban a fogyasztói szerződés keretében érvényesített szavatossági és jótállási igények intézéséről szóló 49/2003. (VII. 30.) GKM rendelet 4. § (2) bekezdése – szerinti határidő (volt) alkalmazandó], EBH2007. 1744. (LB Kfv.III.37.027/2007/4.), BH2008. 257. (LB Kfv.IV.37.206/2007/5.) – megítélésem szerint a fogyasztóvédelmi hatóság és a bíróság (élén a Kúriával) a vállalkozások sérelmére *contra legem* és *contra constitutionem* fogyasztóvédelmi gyakorlatot folytat, ezért az megszüntetendő; a Kfv.II.37.851/2014/7. sz. kúriai ítélet (2015. május 6.) indokolása szerint *in concreto* a Korm. r. 7. §-a körébe tartozó esetről van szó („a fogyasztó” „a minőségi kifogását a három munkanapos határidőn belül előterjesztette”), és „a felperesnek a GKM. r. 4. § (2) bekezdése alapján az ott meghatározott, legfeljebb 15 napos határidőben [azaz nem azonnal] kellett volna törekednie a fogyasztó igényének megfelelően a készülék kicserélésére”, „a Kúria bizonyítottan tekintette, hogy a felperes a 2012. december 27-én felvett jegyzőkönyvhöz képest a jótállási igényt nem a GKM. r. 4. § (2) bekezdése szerinti határidőben intézte, nem az előírt határidőben törekedett annak elintézésére”; érdemes megemlíteni, a Kfv.II.37.507/2015/3. sz. ítélet (2016. február 3.) bírái: Buzinkay Zoltán tanácselnök, Márton Gizella előadó bírő, Rothermel Erika bírő; a Kfv.II.37.851/2014/7. sz. ítélet (2015. május 6.) bírái: Buzinkay Zoltán tanácselnök, Márton Gizella előadó bírő, Tóth Kincső bírő}. A 151/2003. (IX. 22.) Korm. r. 7. §-a szerinti akadályozás hiányához – a polgári perek köréből – ld. pl. Kúria Pfv.VII.20.429/2010/7. sz. ítélet (2010. április 15.), amely szerint a kicserélés aránytalansága is fennáll [e kúriai ítélet indokolása – a kúriai tanács álláspontjaként – tartalmazza: „A Ptk. 306. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt, az 1999/44/EK irányelvvel összhangban álló szabályozás

járnak el mindig megfelelően. A fogyasztói többletvédelem jogi regulációja is áthatja mindennapi életünket. A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések száma kiemelkedik a kontraktusok nem ritkán nehezen átlátható sokaságából.²⁵

A *de facto* hátrányos helyzetben lévő, a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró félnek (természetes személynek) az előnyös pozícióval bíró, jogi értelemben vett hozzáértő (szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró) joggalannyal szembeni fokozott oltalma, támogatása kiemelten figyelemre méltó, mert az igazság, az igazságosság és a méltányosság, a jó erkölcs és a jog²⁶ ezt követeli meg: a rászorulókat ekként védeni, segíteni kell.²⁷ Ennek megfelelően, nagyon fontos és aktuális a fogyasztóvédelmi ismeretek különböző szintű, alap-, közép- és felsőfokú, illetőleg egyéb, iskolarendszeren kívüli, élethosszig tartó oktatása, amelyre például az egyetem és más oktatási intézmények mellett a kormányzatok is – időnként némileg változatos és hiányos képpel – kiemelt figyelmet fordítanak.²⁸

ugyanis éppen azt kívánja biztosítani, hogy a kijavításra általában nagy értékű, a kicserélésre pedig viszonylag kisebb értékű dolgok esetében kerüljön sor.”].

²⁵ Ld. pl. Hámori, 2022b.

²⁶ Ld. pl. Diós, 2000, pp. 861-863.; a német Recht (jog) gyökere a richtig (igaz), a magyar „jog” szó pedig a „jó” szóból ered.

²⁷ Ld. pl. Hámori, 2022b, 2017a, 2016b, 2016c, 2015a, 2015b.

²⁸ Ld. pl. Fgytv. 17. § (1)–(5) bekezdés (vö. pl. EUMSZ 12. és 169. cikk, EU Alapjogi Charta 38. cikk: „Az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét.”), 17/D. § (1)–(6), (8)–(10), (12a), (14)–(15), (17) bekezdés, 18. § (6)–(6c) bekezdés, 44. § (1) bekezdés a) és c) pont, 1. melléklet; a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet (2024. december 31. napjáig hatályos) 5. § (1) bekezdés, (4) bekezdés g) pont; Európai Bizottság, *Új fogyasztóügyi stratégia. A fogyasztói reziliencia erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében* című, huszonkettő intézkedést magában foglaló, 2020. november 13-i közleménye (COM(2020) 696 final); Innovációs és Technológiai Minisztérium, *Fogyasztóvédelmi szakmapolitikai program*, 2021, 110; a fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1353/2022. (VII. 21.) Korm. határozat; Buzás & Hámori, 2005; Hamar & Hámori, 2016; Hámori, 2023b, 2022b, 2021, 2017a, pp. 12-14, 2016a, 2016b, 2001a, 2001b. A fogyasztóvédelmi politika koncepciójáról szóló 1036/1999. (IV. 21.) Korm. határozat az 1999–2002. közötti időszak középtávú fogyasztóvédelmi politika céljai között – az információhoz jutás biztosítása érdekében – megemlítette a fogyasztói oktatás kiteljesedését, megszervezését; a prioritások között pedig rögzítve volt, hogy a fogyasztók fogyasztóvédelmi oktatásának a célok figyelembevételével az eddigieknél nagyobb súlyt kell adni az alsó- és középfokú oktatásban, valamint a felsőoktatásban. A kormányhatározat a fogyasztóvédelmi politikai célok érdekében végrehajtandó feladatok között – az oktatási miniszter felelősségi körében – szerepeltette: a fogyasztói oktatás szervezése, kiteljesedése érdekében a) a fogyasztói jogok oktatását a Nemzeti Alaptantervbe, illetve az abból készülő kerettantervekbe, valamint a pedagógusképzés, illetve -továbbképzés tananyagaiba be kell építeni; a felsőoktatási intézményekben pedig ajánlással kell kezdeményezni a fogyasztóvédelmi oktatás beindítását (határidő: 2000. szeptember 1.); b) az alsó- és középfokú, valamint a felsőfokú oktatásban a fogyasztóvédelmi oktatás megszervezésére, tananyagok készítésére és az oktatók képzésére programot kell készíteni (határidő: 1999. december 31.). A II. középtávú, 2003–2006-ig szóló fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1012/2003. (II. 25.) Korm. határozat 1. pontja alapján a II. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítását szolgáló, a határozat mellékletét képező feladatterv végrehajtása során kiemelt figyelmet kellett fordítani a fogyasztóvédelmi oktatás EU konform továbbfejlesztésére is. A feladattervben – egyebek mellett – szerepelt, hogy a felsőoktatásban gondoskodni kell a képesítési követelmények átdolgozásakor a szakcsoportoknak megfelelő fogyasztóvédelmi ismeretek képzési programba illesztéséről, valamint a fogyasztóvédelem témakörében szakirányú továbbképzési kurzusok intézményi meghirdetéséről; a megfelelő színvonalú oktatás érdekében az egyes képzési irányoknak megfelelő tananyagok elkészítéséről és kiadásáról kell gondoskodni, amelyhez a pénzügyi feltételeket is meg

3. A fogyasztói többletvédelem komplexitása, sajátossága

A fogyasztóvédelem alkotmány-, magán-, kereskedelmi, verseny-, reklám-, közigazgatási, pénzügyi, szabálysértési, büntetőjogi, anyagi és eljárásjogi szabályozása, egyesületi, civil szervezeti, helyi önkormányzati, békéltető testületi, pénzügyi békéltető testületi, hatósági, ügyészségi, bírósági, alkotmánybírósági gyakorlata, jogtudományi és egyéb irodalma, európai uniós és nemzetközi vonatkozásaival – hatalmasra duzzadó mértékével – rávilágít e terrénra, hazánk számára is különösen az európai uniós, jogtörténetileg is bizonyítottan nem előzmények nélküli integráció által és nyomán növekvő, kiemelkedő, rendkívül jelentős szerepére.²⁹ E komplexitást jelen könyv is szimbolizálni hivatott.

kell teremteni. A III. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítására irányuló, 2007–2010 közötti időszakra szóló cselekvési program végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1033/2007. (V. 23.) Korm. határozat II. pontjának 7. alpontja „a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásban történő hangsúlyosabb megjelenése érdekében” kimondta: „7.1. a Nemzeti Alaptanterv (NAT) felülvizsgálata során a fogyasztóvédelmi ismeretek specialitásuknak megfelelően az egyes műveltségi területekbe kerüljenek beépítésre, [...] Határidő: 2007. június 30. 7.2. támogatni kell az alap- és középfokú intézmények pedagógusai fogyasztóvédelmi tárgyú továbbképzését, [...] Határidő: folyamatos 7.3. támogatni kell a fogyasztóvédelmi szakirányú továbbképzés tananyagának kidolgozását és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság általi elfogadtatását, ennek céljából közös pályázatot kell meghirdetni, [...] Határidő: 2008. március 31. 7.4. az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek felülvizsgálata során figyelembe kell venni az adott szakmához kapcsolódó fogyasztóvédelmi ismereteket; [...] Határidő: 2008. március 31., ezt követően folyamatos”. Magyarország IV. középtávú fogyasztóvédelmi politikájának megvalósítására irányuló, 2014-ig szóló feladatterv végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1011/2012. (I. 23.) Korm. határozat 1. pontjának 1.6. alpontja szerint: „A tudatos fogyasztóvá válás elősegítése a gyermekkorúak, a tanköteles korúak körében kiemelt feladat. Ennek érdekében szükséges a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatása gyakorlati tapasztalatainak megvizsgálása.” A Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájának megvalósítására irányuló, 2018-ig szóló feladatterv végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 2011/2015. (XII. 29.) Korm. határozat 1. pontjának 1.4. alpontjában a Kormány – 2017. december 31-ei határidővel – „felhívja az emberi erőforrások miniszterét, a nemzeti fejlesztési minisztert, a nemzetgazdasági minisztert és a földművelésügyi minisztert, hogy a gyermekkorúak, illetve a tanköteles korúak körében a tudatos fogyasztóvá válás elősegítése, mint kiemelt feladat érdekében a köznevelésben a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatására és gyakorlati tapasztalatainak megvizsgálására a szükséges intézkedéseket tegye meg”; az 1.23. alpont pedig – folyamatos határidővel – tartalmazta, hogy a Kormány „felhívja a nemzeti fejlesztési minisztert és az emberi erőforrások miniszterét a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó egyesületek és az általános-, közép- és felsőfokú oktatási intézmények közötti együttműködés erősítésére a fiatal fogyasztók tudatosságának javítása érdekében, valamint az érettségi bizonyítvány megszerzéséhez szükséges közösségi szolgálat fogyasztói érdekek képviselőit ellátó egyesületeknél történő eltöltésének az ösztönzésére”.

²⁹ Ld. pl. Balla, 2019; Balogh, Bencsik & Zavodnyik, 2023; Baranovszky & Kóródy, 2020; Barnóczki, 2023; Barta, 2023, 2020; Bencsik, 2021, 2017, 2016a, 2016b, 2013; Bessenýő, 2014; Bodzási, 2019, 2018; Boros, Varga-Grund & Gordos, 2022; Burián, 1999, 1994; Czibrik & Pusztahelyi, 2022; Czuczai, 1997; Csák & Nagy, 2021; Csirszki, 2022; Darázs, 2023, 2010; Farkas & Wellmann, 2012; Fazekas, J., 2024, 2022a, 2022b, 2017, 2016b, 2007, 1995a, 1995b; Fazekas & Bartha, 2024; Fazekas, R., 2020; Fekete, 2009; Ferge, 2024; Filó, 2016; Frank, 2022; Frivaldszky, 2016, 2015; Fuglinszky, 2016; Gárdos & Rácz, 2012; Gelencsér, 2021; Gellén, 2019; Glavanits, 2023; Gombos, 2024a, 2024b; Gombos & Lehóczky, 2019; Gödölle, 2014; Hajnal, 2024, 2020a, 2020b, 2015, 2014, 2013; Halász, 2024, 2022; Harsági, 2023; Hámori, 2025, 2024a, 2024b, 2022b, 2022c, 2021, 2020a, 2020b, 2019a, 2019b, 2018-2019, 2018a, 2018b, 2018c, 2017b, 2017c, 2017d, 2017e, 2017f, 2017g, 2016d, 2016e, 2015c, 2014, 2013b, 2011, 2010a, 2008a, 2008b, 2007a, 2007b, 2006, 2005, 2004, 2003; Hegedűs-Lénárd, 2023; Jagusztin, 2021; Jeney, 2005; Józson, 2022, 2019a, 2019b, 2018a,

A fogyasztói többletvédelem, a fogyasztóvédelmi jog – hatóságokban³⁰ is megnyilvánuló – összetettsége, többrétegűsége, szerteágazó és szervezetileg is meglehetősen gyakran

2018b, 2018c; Juhász, 2018; Julesz, 2007; Karsai, 2011, 2010, 2008; Kende & Nagy, 2004; Kenderes, 2008; Kertész, 2016; Király, M., 2001, 2000; Király, P. B., 2020; Koltay, Szikora & Lapsánszky, 2024 (27 tanulmány); Kozák, 2024; Köhidi, 2014; Lattmann, 2011; Lábady, 1994, 1976a, 1976b, 1974; Loos, 2019; Maros, 2023; Menyhárd, 2001; Mészáros, 2019; Milassin, 2014; Miskolczi-Bodnár, 2018; Miskolczi-Bodnár & Sándor, 2012; Molnár, 2013; Nagy, 2016; Nemessányi, 2004; Németh, 2020, 2016, 2015, 2014; Orbán, 2024; Orosz, 2022; Osztovits, 2012, 2009, 2006; Osztovits & Virág, 2008; Panka, 2010, Papp, 2024; Pázmándi, 2021, 2020, 2016, 2008; Pfeiffer, 2016; Pribula, 2009; Pusztahelyi, 2020; Raffai & Jauernik, 2024; Rác, 2020; Rigó, Szoboszlai & Csirszki, 2023 (22 tanulmány); Sepsi-Keyha, 2019; Simon, K. L., 2019a, 2019b; Simon, R., 2016; Somssich, 2014; Strihó, 2020, 2011; Szabó, 2017, 2006; Szeghő, 2015; Szépvölgyi, 2019; Szikora & Árva, 2018; Szikora & Hajnal, 2020; Szilágyi, F., 2024; Szilágyi, G., 2021; Szoboszlai & Zenisek, 2022; Szollárné Béleczy, 2021; Szolnoki-Nagy, 2014; Tattay, 2015, 2014, 2005; Tigelaar, 2019; Toldy, 2023; Tóth, 2024a, 2024b, 2021; Ulrich, 2022a, 2022b; Varga, 2013; Verebics, 2014, 2012; Veres, 2024a, 2024b, 2022, 2019, 2016; Vékás, 2024, 2021, 2004, 2001, 2000; Vida, 2000; Vincze, 2010; Vörös, 2007; Wallacher, 2014; Weatherill, 1997; Weiss, 1971; Zavodnyik, 2013, 2010; Zoltán, 1970; Zoványi, 2023; megemlítendő: a Salus Vocalis. Csegöldi indulás – Győri érkezés. Ünnepi tanulmányok Fazekas Judit tiszteletére című, Keserű Barna Arnold és Szoboszlai-Kiss Katalin által szerkesztett, 840 oldalas kötet (Győr, 2023, Universitas-Győr Nonprofit Kft.) közel másfél tucat fogyasztóvédelmi alkotást is tartalmaz, Angyal Zoltán, Barta Judit, Csehi Zoltán, Darázs Lénárd, Frank Máté, Göndör Éva, Harsányi Gyöngyi, Horváth Gergely, Juhász Ágnes, Lapsánszky András, Leszkoven László, Lévy Miklós, Miskolczi Bodnár Péter, Szalai Péter, Ujváriné Antal Edit és Vékás Lajos tollából (Vékás „könyvtárnyi irodalom”-ról tesz említést, Vékás, 2023, p. 780.).

³⁰ Ld. pl. a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet (2024. december 31. napjáig hatályos) 1-2. §: „1. § Fogyasztóvédelmi hatóságként a Kormány – a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos feladatkörbe tartozó ügyek kivételével – közigazgatási hatósági ügyekben a) a fővárosi és vármegyei kormányhivatal (a továbbiakban: kormányhivatal), b), c) a Pest Vármegyei Kormányhivatal, d), e) a fogyasztóvédelemért felelős minisztert (a továbbiakban: miniszter) jelöli ki. 2. § Ha e rendelet eltérően nem rendelkezik a Kormány általános fogyasztóvédelmi hatóságként a kormányhivatalt jelöli ki.” (vö. korábbi változatai, és uo. 3-4. §); a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 326/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet (2025. január 1. napjától hatályos) 1. §: „Fogyasztóvédelmi hatóságként a Kormány – a pénzügyi közvetítőrendszer felügyeletével kapcsolatos ügyek kivételével – közigazgatási hatósági ügyekben a) a fogyasztóvédelemért felelős minisztert (a továbbiakban: miniszter), b) a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóságot (a továbbiakban: NKFH), c) a fővárosi és vármegyei kormányhivatal (a továbbiakban: kormányhivatal), d) Budapest Főváros Kormányhivatalát, valamint e) a Pest Vármegyei Kormányhivatalt jelöli ki.”; Fttv. 10-11. §; Szabs. tv. 38-39. § [vonatkozó részek, vö. pl. 231. § (2) bekezdés]. A fogyasztóvédelmi szervezetrendszer sok évtizedet átívelő rendkívül bonyolult, nehezen átlátható változásairól, átalakulásairól, valamint egyes fogyasztóvédelmi feladat- és hatáskörrel rendelkező állami szervekről külön fejezetekben szólunk; ld. Bencsik, jelen könyv V. Fejezet; Koller & Hamar, jelen könyv VI. Fejezet (kormányhivatal); Veres, jelen könyv VII. Fejezet (MNB); Lapsánszky & Koltay, jelen könyv VIII. Fejezet (NMHH); Rigó & Hernádi, jelen könyv IX. Fejezet (GVH); Barna, Kasza, Nagy & Nemes, jelen könyv X. Fejezet (Nébih). A magunk részéről e tekintetben itt csak néhány pontot, vonatkozást említünk meg. Nevezetesen, kiemelten leginkább azt, hogy ezek a (jelentős leterheltségek közepette bekövetkezett) változások sok esetben és nem ritkán nagy mértékben emberileg, lelkiileg is igen megterhelők, kiábrándítóak, kontraproduktívak voltak, és követni, megérteni sem volt mindig egyszerű, országos, területi, helyi, illetve járási szinten egyaránt (ld. pl. kettős irányítás – szakmai irányító által történő feladatmeghatározás, kormányhivatalok által történő forrásbiztosítás – sajátos nehézségei, hátrányos következményei, túlzott bürokratikuság, megynként eltérő színvonal, NFH-s utasítási jog hiánya, jogegység hiánya, bírói gyakorlat ismeretének hiánya, osztott munkakörben csak részben fogyasztóvédelmi feladatok ellátása, hatósági ellenőrzések visszaesése, NFH, majd másodfok megszűnése, járási, majd ismét területi szint megjelenése, együttműködési, szakmai, anyagi, emberi, információs hiányosságok, „létszámleépítések”, minisztériumokon, kormányzati ciklusokon belül is gyakori ve-

zetői – akár miniszteri, államtitkári, helyettes államtitkári – változások, jelentős fluktuációk, szakember-, jogász-, szakismeret-, gyakorlathiányok, késedelmes teljesítések, amelyek 2010 után is tapasztalhatóak voltak), a „hektikusságok” ügyfelek által történő követhetőségéről már nem is beszélve. Ismereteim szerint a vázolt nehézségek miatt az évek során több kormányhivatalban úgy látták, látják a kollégák, hogy nem érzi a feladatot magáénak sem a kormányhivatal, sem a szakmai irányító (vö. pl. nagy leterheltségek, rendkívüli hatósági ellenőrzések, fokozódó elvárások, budapesti értekezletekre történő, munkaidőt jelentősen megnövelő távoli utazások, szervezési problémák és költségvetési összefüggések). A 2010 előtti időszak köréből elgondolkodtató példaként említem az ICsSzEM 2004 ősze és 2006 tavasza közötti, mindössze kb. másfél évnyi (pl. fogyasztóvédelmi) működését, valamint az erre az időszakra eső, annak ellenére bekövetkezett tárgyi létszámcsökkentéseket, hogy a II. középtávú, 2003–2006-ig szóló fogyasztóvédelmi politikáról szóló 1012/2003. (II. 25.) Korm. határozat az I. Egységes, magas szintű fogyasztóvédelem cím alatt (ld. Korm. h. Melléklet) a 2003–2006 közötti időszakra vonatkozóan tartalmazta: „a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség létszámának 75 fővel történő növelése, a megfelelő pénzügyi feltételek biztosítása a piacfelügyelet fejlesztéséhez”, „a területi felügyelőségek létszámának 200 fővel történő növelése és a pénzügyi feltételek biztosítása a hatékony ellenőrzés és működés érdekében”; a kormányhatározatban foglaltak ellenére történt létszámcsökkentések után a III. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítására irányuló, 2007–2010 közötti időszakra szóló cselekvési program végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1033/2007. (V. 23.) Korm. határozat III. pontjában szerepelt, hogy: „Az erőforrások biztosítása tekintetében 1. javítani kell az integrált Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség és a felügyeletét ellátó minisztérium szakmai egységének létszámfeltételeit; [...] Határidő: 1. ütem: 26 fő 2007. december 31. 2. ütem: további létszámbővítés a teljesítmény függvényében legfeljebb 150+5 fő 2008. december 31. 3. ütem: további létszámnövekedés a teljesítmény függvényében legfeljebb 99 fő 2009. december 31.”; e kormányhatározat I. pontja „A fogyasztóvédelem szervezetrendszer tekintetében” a következőket is magában foglalta: „1. az egységes fogyasztóvédelmi szervezetrendszer megteremtése céljából a fogyasztóvédelmi felügyelőségeket a közigazgatási hivatalok szervezetéből a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség szervezetébe kell integrálni; [...] Határidő: 2007. szeptember 1. 2. meg kell erősíteni az egyes fogyasztóvédelmi, illetve piacfelügyeleti tevékenységet végző szervek összehangolt működését, a fogyasztóvédelemért felelős minisztérium koordinációs szerepét a Piacfelügyeleti Tanács rendszeres működtetése mellett; [...] Határidő: 2008. december 31., ezt követően folyamatos”; a II. pont „A fogyasztóvédelem eszközrendszere tekintetében” egyebek mellett tartalmazta: „1. a feladat- és hatásköri szabályozás módosításával általános fogyasztóvédelmi hatáskört kell biztosítani az integrált Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség számára; [...] Határidő: 2007. december 31.” [vö. pl. a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságról szóló 225/2007. (VIII. 31.) Korm. rendelet, a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság által kiszabott egyes bírságok felhasználásáról szóló 336/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet]. Az is megemlítené, hogy ugyancsak bomlasztó, demoralizáló hatása van annak a 2010 előtt és után is létező gyakorlatnak, miszerint rendkívül fiatal, gyors pályát befutó minisztériumi vezetők (pl. helyettes államtitkárok) vannak. A fogyasztóvédelem ismételt, 2024. évi NGM-hez kerülése után bekövetkezett nagy horderejű, hivatkozott jogszabályváltozások (ld. még Koller & Hamar, jelen könyv VI. Fejezet) remélhetőleg jelentős előre lépésekkel járnak, azonban ezek bekövetkezése attól is függ, hogy a rendkívül leterhelt államapparátus [vö. pl. a korábbinál kisebb létszámmal, (vár)megyei illetékességgel működő kormányhivatali szervezeti egységek – a rendkívüli ellenőrzések terhére is figyelembe véve – egyre nehezebben látják el feladataikat] mennyiben nyer megfelelő megerősítést (meglátásunk szerint pl. a hatóságok, az ügyészségek, a bíróságok és az Alkotmánybíróság, valamint az ombudsmani hivatal körében a feladatok határidőben és megfelelő színvonalon történő ellátásához rendelkezésre álló feltételek enyhén szólva nem minősülnek kedvezőnek, a létszámhoz, a különböző forrásokhoz képest fennálló igen jelentős leterheltség, a forráshiány – a határidőkre is figyelemmel – a szakmaiság, a jogszerűség rovására megy, ld. pl. határidős szabályok megsértése, szikár indokolások), a jelenleg is létező kettős irányítás azon jellemzője, hogy a feladat kiosztás a szakmai irányítóé, a működéssel, feladatellátás biztosításával kapcsolatos költségek a kormányhivataloknál jelentkeznek, minden kormányzati ciklusban problémát okozott, és ez az utóbbi évek hatósági ellenőrzési számainak jelentős növekedésével fokozódik. A minisztériumok, ezek és a kormányhivatalok, az utóbbiak közti és az egyéb szerve(zete)kkel való jobb együttműködés, a kellő információmegosztás, tájékoztatás (pl. bírósági gyakorlat, hatósági ellenőrzések, jogalkotás tekintetében), a nagyobb rugalmasság, erkölcsi, anyagi, szakmai megbecsülés sokat segíthetne a helyzeten.

változó volta a jogterületi „önállóság” kérdéseit is feszegeti, amely például abban ölt testet, hogy a különböző önállósodási törekvések³¹ és az „önálló sajátosságok”³² (pl. a fogyasztó

³¹ Vö. pl. Maastrichti Szerződés 129a. cikk; Amszterdami Szerződés 153. cikk, EUMSZ 12. és 169. cikk; Józson, 2018b {pl. „[...] A szakirodalom is a mellett érvel, hogy az EUMSZ 169. cikk (2) bekezdése megerősíti, hogy az EUMSZ 114. cikk és nem az EUMSZ 169. cikk (1) bekezdése az uniós fogyasztóvédelmi politika jogalapja, az nem önálló hatáskör, hanem csupán származékos jogkör.” (p. 35) „[...] nehéz beazonosítani egy olyan különálló jogszabálycsomagot, amelynek a fogyasztók egészségének és biztonságának védelme lenne a célja, mint önálló jogszabályozási cél, mert az ilyen uniós szabályok elsődlegesen a belső piac építésére vannak megalkotva, a fogyasztók érdekeit ennek a célnak alárendelve védik. [...]” (uo.) „[...] az uniós fogyasztóvédelmi intézkedések jogalapja a fogyasztóvédelemtől független piaci jogpolitikai cél, tehát elsődlegesen ebben a »belső piaci füzőben« fejlődhet a fogyasztóvédelem. Ezért van az, hogy a fogyasztók gazdasági érdekeit védő összes uniós jogi szabály az EUMSZ 114. cikkén alapszik. Ugyanezt teszi a 169. cikk (2) bek. a) pontjának rendelkezése is, amely szintén az EUMSZ 114. cikk javára billenti a jogalapválasztás során a mérleg nyelvét. [...]” (p. 36) „Az EUMSZ 169. cikk (2) bek. szerepe a gyakorlatban igen jelentéktelen, mondhatnánk semmit nem járult hozzá a fogyasztóvédelmi *acquis communautaire* fejlődéséhez. A Lisszaboni Szerződés óta született fogyasztóvédelmi uniós jog jogalapja nem az EUMSZ 169. cikk, hanem továbbra is az EUMSZ 114. cikk, a belsőpiaci jogharmonizáció keretében pedig a fogyasztóvédelem a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelmében merül ki. A piacteremtő fogyasztóvédelem pedig, amely az EUMSZ 114. cikk alapján zajlik, tovább korlátozza az EUMSZ 169. cikk gyakorlati jelentőségét. Péda erre a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmáról szóló 2005/29/EU irányelv jogalapja körül zajlott vita is, hiszen egyértelműen kimondja az irányelv, hogy kettős célkitűzése van (a belső piac megfelelő működése és magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása). Ennek ellenére jogalapja még sem az EUMSZ 169. cikk lett. Az EUMSZ 169. cikk (2) bek. potenciálját az is gyengíti, hogy időközben az EU fogyasztóvédelmi politikája változott, a Bizottság áttért a maximális jogharmonizációra, holott az EUMSZ 169. cikk (2) bek. b) pontja minimum harmonizációról szól, amit az EUMSZ 169. cikk (4) bekezdése is alátámaszt. [...]” (p. 37) „[...] joggal veti fel a kérdést, hogy van-e önálló uniós fogyasztóvédelmi politika. A válasz a kérdésre az, hogy nincs, [...]” (uo.) „[...] vitatott, hogy alkalmas jogalként szolgálna-e az EUMSZ 169. cikke egyedül vagy együttesen az EUMSZ 114. cikkel vagy esetleg az EUMSZ 352. cikkel az európai szerződési jognak. Egyesek szerint éppen azért lenne alkalmas erre a célra, mert a minimális harmonizációt hirdeti, mások viszont megkérdőjelezik az EUMSZ 169. cikk (2) bek. b) pont alkalmasságát olyan esetben, amikor belső piaci célt szolgál az uniós jogi aktus. [...]” (uo.) „A szakmai érvek ellenére [...] a magánjogban sosem vált jogalappá az EUMSZ 169. cikk, mivel a Bizottság minden esetben az EUMSZ 114. cikk mellett voksolt és ez mindaddig így lesz, amíg az EUMSZ 169. cikk struktúrája akadályozza, hogy önálló jogalként működjön. [...]” (p. 38) „[...] a fogyasztóvédelem nem önálló, hanem piac-orientált cél az Európai Unióban. Ez egyértelműen következik az EUMSZ 169. cikkéből, amely szerint az EU a fogyasztók egészségét, biztonságát, gazdasági érdekeit, információhoz és érdekeinek képviseletéhez való jogát az EUMSZ 114. cikke alapján hozott jogi intézkedések által oldalmazza. Ebből adódóan logikus, hogy amennyiben az EUMSZ 12. cikke ütközésbe kerülne más uniós jogi elvvel, azt nem írni felül. [...]” (uo.) „[...] Az EUMSZ 12. cikkének súlyát a 2000. december 17-én kihirdetett Alapjogi Charta [...] sem növeli, amely előírja, hogy »az Unió politikáiban biztosítani kell a fogyasztók védelmének magas szintjét«, mivel annak is csak elvi-norma szerepe van, nem biztosít a fogyasztók részére többlet jogokat és nem ír elő többlet kötelezettségeket a tagállami és uniós intézmények terhére sem. [...]” (p. 39) „[...] A fogyasztóvédelem szerepe az Unió értelmezésében mindmáig járuléka a belső piaci céloknak, ennek okán pedig a Charta 38. cikke sem követelheti meg az uniós intézményektől, hogy a tagállami szinten létező legmagasabb védelmi szintet biztosítsák. [...]” (uo.) „[...] Az uniós intézmények tudatosan mellőzik a kvázi önálló, egyetlen fogyasztóvédelmi hatásköri rendelkezés – az EUMSZ 169. cikk – jogalként való használatát, minthogy azt a Lisszaboni Szerződést megelőzően is tették. Helyette az uniós intézmények továbbra is az EUMSZ 114. cikke építik az uniós fogyasztóvédelmi intézkedéseket. Ezen hatásköri szabály elsődleges célja a határokon átnyúló piacteremtés, a tagállami sajátos fogyasztóvédelmi politikákból adódó piaca-jutási korlátok felszámolása. [...]” (p. 40) „[...] az uniós fogyasztóvédelmi jog alapvetően piac-szabályozási jog, [...] az EUMSZ 169. cikke nem biztosít teret arra, hogy a fogyasztóvédelem önálló jogán,

és vállalkozás közötti szerződés esetének szabályozása,³³ önálló fogyasztóvédelmi jogszabályok³⁴ megalkotása) ellenére e materiában jócskán vannak több védett jogtárggyal bíró

önálló politikaként érvényesüljön. Az uniós fogyasztóvédelmi jog, amely ugyan a fogyasztók érdekeit is szolgálja, nem képes, mert nem célja és nem feladata a tiszta fogyasztóvédelmi vagy tágabb társadalmi érdekeket figyelembe venni. [...]” (pp. 40-41)); vö. pl. Fazekas, 2022, p. 25. („[...] A fogyasztóvédelmi célkitűzéseket célzó intézkedések meghozatalára az EUMSZ 169. cikke – az általános belső piaci jogharmonizációs jogalapok mellett – speciális jogalapot is teremt. Az adott uniós intézkedés jogalapját annak céljára és tartalmára tekintettel kell meghatározni. Ha a szabályozás célját tekintve a belső piaci célok erősebbek, akkor célszerű a belső piaci jogalap választása, de ha ez nem elsődleges, akkor a különleges jogalap önmagában is elegendő felhatalmazás lehet a jogharmonizációs jogi aktus elfogadásához. Ha a jogalapok a célok és az alkalmazandó döntéshozatali rend alapján nem zárják ki, sőt erősítik egymást, akkor mindkét jogalap együttesen is alkalmazásra kerül.”; Hajnal, 2020b, 11. („Az Európai Unió fogyasztóvédelmi jogalkotásának perspektívájából szemlélve az elmúlt tíz évet, először érezhetjük azt, hogy az európai fogyasztóvédelmi magánjogról egy önálló jogterületként beszélni lassan valósággá válik.” – azaz eszerint „csak” a „magánjogról” és „lassan valósággá válik”-ról van szó, ami az „önálló jogterület”-et illeti).

³² Vö. pl. Gombos, 2024, pp. 305., 308., 311-312.: „A fogyasztóvédelem az Európai Unióban régóta fontos szabályozási terület, ami következik abból, hogy az EU egyik önálló politikája. Emellett azonban hagyományosan egyúttal olyan jogi szemlélet is, amit (mint jogi követelményt) mindig figyelembe kell venni az egyéb uniós politikák és tevékenységek – különösen a belső piac – meghatározásakor és végrehajtásakor.” „[...] a fogyasztóvédelmi szabályrendszer relatíve önállósodott jogterületként vált a 21. századi versenyjog és marketingjog részévé, [...]” „A kétrétegű, kettős értelemben is használható, ezenfelül önálló sajátosságokkal is rendelkező uniós szabályozásból jól látszik, hogy – szemben más, hagyományosan elkülönülő jogterületekkel – a fogyasztóvédelem szabályai jelenleg nem egy önálló jogágba rendeződnek, hanem a fogyasztói jogviszonyok a magánjog és részben a közjog több jogterületén – túlnyomó többségben a klasszikus jogviszonyok mellett – a gyengébb felet védő speciális szabályok formájában jelennek meg. [...] Ez a megkettőzött megközelítés előrevetíthet egy olyan új jövőbeli szabályozási módszertant, amely az elindított folyamat eredményeként a fogyasztóvédelmi jog önállósodásához vezethet, önálló jogágba rendeződése irányába tolhatja a szabályozást. Az Európai Unió szintjén egy ilyen módszertan alkalmazása már tetten érhető, hiszen uniós szinten több olyan jogforrás is született, ami kifejezetten fogyasztói jogviszonyokra vonatkozó önálló jogforrás. Mindemellett az uniós szabályozásnak is sajátja a tagállami jogokban még általánosnak mondható vegyes rendszerű szabályozás, ami az egy kódexben vagy jogforrásban a *lex specialis* elvével dolgozva a fő szabályt a klasszikus magánjogi jogviszonyra adja, míg a speciális szabályt azokra a fogyasztói jogviszonyokra (tipikusan fogyasztói szerződésekre) rendeli alkalmazni, amelyekben az információs és tudásszintbeli aszimmetria miatt a fogyasztót kell jogi szabályokkal is védelemben részesíteni.” „Azt, hogy a fogyasztóvédelmi jog önálló jogágként, de legalább önálló szabályozási területként fog-e utat törni magának, a jövő európai jogelmélete fogja megoldani. [...] A fogyasztóvédelem konkrét példákon keresztül bemutatott többszintű szabályozása a dupla kettősség elve miatt távlatilag elvezethet a fogyasztóvédelmi jog önálló jogággá válásához.”

³³ Ld. pl. Hámori, 2015a.

³⁴ Ld. pl. Fgytv.; Fttv.; Fht.; 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról; 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról; 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól; 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól; 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól; 56/2014. (XII. 31.) NGM rendelet a fogyasztónak nyújtott hitellel kapcsolatos egyes tájékoztatási szabályokról.

jogszabályi tényállások, rendelkezések,³⁵ és olykor az elhatárolás sem könnyű feladat, kisebb-nagyobb mértékben a közvetettség is megjelenik, amely szintén nem lebecsülendő valóság, különösen érzékelhető mindez a közigazgatási jogban, a pénzügyi jogban, a szabálysértési jogban, a büntetőjogban, és az alkotmányjogon belül is látható, hogy például az emberi élet és egészség, az ember testi épsége, és vagyoni érdeke nemcsak fogyasztóvédelmi aspektusokkal rendelkezik.³⁶ Mindemellett az is érzékelhető, hogy a piac, a belső piac, a gazdaság befolyásos professzionális szereplőinek köre – olykor a környezetvédelemre is hivatkozva, véleményem szerint például a hibás teljesítés szabályozásán belül is (ld. pl. csekély, kisebb értékű dolgok esetében is – aránytalanul – előtérbe helyezik a kijavítást a kicseréléssel szemben, noha a fogyasztó nem javíttatott, javítandó dolog szolgáltatására, nem javíttatásra szerződött, és így a gyártókat sem „ösztönzik” kellőképpen a hibátlan teljesítésre, a megfelelő minőségű áruk gyártására, forgalmazására)³⁷ – nem ritkán maga alá gyűri a fogyasztókat, a fogyasztóvédelmet.³⁸

4. Jogtárgyi heterogenitás, büntetőjogi, szabálysértési jogi jogtárgyak

Ami az említett büntetőjogi, szabálysértési jogi tényállásokat, és – részben – az azokat kitöltő (pl. közigazgatási jogi, pénzügyi jogi) szabályozást, jogtárgyi heterogenitást, „önálló-

³⁵ Vö. pl. Filó, 2016, p. 167. {„[...] a fogyasztói érdekek alapvetően *heterogén* jogi tárgyakat jelenítenek meg, amelyek között többnyire a más fejezetek által oltalmazott (élet, testi épség, környezet) értékeket is találunk.”}; Gombos, 2024, p. 312. (Összegzés első bekezdése); Karsai, 2010, pp. 721-722. („Szomora megállapításával egyetértek, miszerint el kell fogadni, hogy az egyes bűncselekmények jogi tárgyai heterogén jellegűek, [...]”); Tóth, 2024c.

³⁶ Ld. pl. Hámori, 2017c; Hámori, 2003, pp. 228-292. Vö. pl. Pftv. preambulum: „Az Országgyűlés annak biztosítása érdekében, hogy a forgalomba hozatalra szánt és a már forgalomban lévő, az európai unió jog hatálya alá tartozó termékek megfeleljenek az egészségre, a biztonságra, a fogyasztóvédelemre és más közérdekre vonatkozó követelményeknek, garantálva egyúttal a belső piac zavartalan működését, továbbá egy-egy keret biztosítva a piacfelügyelet számára, az alábbi törvényt alkotja:”.

³⁷ Vö. pl. Ptk. 6:159. § (2)–(2a) bekezdés, az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 5. § (5)–(8) bekezdés [vö. pl. 270/2020. (VI. 12.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolása, Indokolások Tára 2020/73.; 18/2020. (VI. 12.) ITM rendelet végső előterjesztői indokolása, Indokolások Tára 2020/73.; 93/2024. (IV. 23.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolása, Indokolások Tára 2024/38.; Hajnal, 2020b, pp. 9-11.; Hámori, 2021, pp. 82-83.; Orosz, 2022, pp. 161-163., 168-169.]; Vékás, 2024. Fazekas Judit írja: „A R2R irányelvjavaslat a fenntartható fogyasztás és zöld átállás előmozdítása érdekében módosítja az SGD irányelvet, és főszabályként megszünteti a fogyasztói adásvételek esetében a kijavítás és csere közötti választás lehetőségét. Az R2R 12. cikke úgy rendelkezik, hogy amennyiben a csere legalább akkora költséggel jár, mint a kijavítás, az eladó megjavítja az árut annak szerződés szerűvé tétele érdekében. Ez azt eredményezi, hogy a fogyasztó választási joga az *in natura* jogorvoslatok esetében korlátozottá válik, mert csak akkor választhatja a cserét, ha az kisebb költséggel jár, mint a kijavítás költsége. Az SGD módosítása ilyen formán visszalépést jelent a korábban megszerzett hibás teljesítési fogyasztói jogorvoslati jogokból.” (Fazekas, 2024, p. 40.) „A hibás teljesítési irányelv módosítása esetében ugyanakkor le kell szögezni, hogy jelentős változást fog eredményezni kellékszavatossági jogok tekintetében azzal, hogy az *in natura* kellékszavatossági jogok körében elsődlegessé teszi a kijavítást. A fogyasztók a kijavítás és csere közül csak akkor választhatják majd a cserét, ha annak költsége kisebb, mint a kijavításé.” (Fazekas, 2024, p. 41.). Ld. még pl. Kozák, 2024; Papp, 2024, p. 222.

³⁸ Vö. pl. Józson, 2018b.

sodási törekvéseket” illeti, megemlítendő, a Btk. egyik nívuma, hogy „A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények” címmel önálló fejezet (415-421. §§) jelent meg a magyar jogban,³⁹ azonban egyrészt e fejezet tényállásai között is vannak olyanok, amelyeknek több jogi tárgya van, másrészt e fejezeten kívül is maradtak részben, közvetetten, áttételesen fogyasztóvédelmi jogi tárggyal bíró dispozíciók.

A Btk. 415. §-ához fűzött indokolás szerint a „Rossz minőségű termék forgalomba hozatala” címet viselő bűncselekmény jogi tárgya „a termékek biztonságosságának, minőségének védelmén keresztül a fogyasztói érdekek biztosítása”.⁴⁰

A Btk. 416. §-ához fűzött indokolás szerint a „Megfelelőség hamis tanúsítása” című bűncselekmény jogi tárgya „az az összetársadalmi érdek, hogy a forgalmazásra szánt termékeknek az előírt követelményeknek való megfelelése a valóságnak, vagyis tényleges minőségüknek megfelelően kerüljön megállapításra”.

„Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények” címet viselő Btk.-fejezetben (176-189. §§) szereplő „Ártalmas közfogyasztási cikkel visszaélés” jogi tárgya – az indokolás szerint – „az egészség”,⁴¹ és véleményem szerint például a „Gyógyszerhamisítás” (185/A. §), az „Egészségügyi termék hamisítása” (186. §) is bír fogyasztóvédelmi relevanciával.

A „Versenytárs utánzása” című tényállás (Btk. 419. §), amelynek – miként a „Rossz minőségű termék forgalomba hozatala”-nak – szabálysértési alakzata is van,⁴² változókonnyabb, ugyancsak áttételes képet mutat, amelyet az elnevezésváltozás is tükröz.⁴³ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 296. §-ában hatályban volt „Áru hamis megjelölése” című tényállás kommentárirodalma szerint: „A bűncselekmény egyaránt védi a fogyasztót és az áru előállítójának, forgalmazójának (a versenytársnak) azt az érdekét, hogy az általa alkalmazott megjelölést más – akár ugyanolyan, akár más minőségű – árunál ne alkalmazzák.”⁴⁴ „A bűncselekmény jogi tárgya a piaci magatartás tisztasága, ezen belül a piaci verseny, a versenytársak érdekeinek védelme. A törvényi tényállás egyaránt védi a fogyasztót és a versenytársat. (BH 1998. 522.) Az áru hamis megjelölése büntetnének tényállása mind a gazdasági felek piaci, mind a fogyasztók érdekeit védi, ezért bármely érdek sérelme esetén megvalósul a szóban lévő bűncselekmény akkor is, ha az egyébként kifogástalan minőségű áru olyan – megtévesztésre alkalmas – címkével kerül forgalomba, amely a versenytárs állami gazdaság hasonló árujával összetéveszthető (Btk. 296. §, 1996.

³⁹ Vö. pl. Szabs. tv. 231-238. §§ („Az élelmiszerlánc-biztonsági és fogyasztóvédelmi szabálysértések” című XXIX. Fejezet); 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet az egyes szabálysértésekről 71-92. §§ („A fogyasztóvédelmi szabálysértések” című V. Fejezet).

⁴⁰ Vö. pl. Molnár, 2004, p. 452.: „E bűncselekmények a fogyasztók érdekeit a termékek minőségének védelmén keresztül biztosítja.”; Koczka, 1996, p. 601.: „A bűncselekmény jogi tárgya: a gazdálkodási köteleességek megtartásához fűződő érdek, valamint a fogyasztóvédelem.”; Varga, Z., 2004, p. 1064.: „A bűncselekmény jogi tárgya a gazdálkodási kötelezettségek, ezen belül a fogyasztók érdekvédelme.”

⁴¹ Vö. pl. Belovics, 2004, p. 387.: „A bűncselekmény jogi tárgya a polgárok egészségének védelméhez, valamint a közegészségügyi szabályok érvényesüléséhez fűződő társadalmi érdek.”; Bócz, 1996, p. 574.: „A jogi tárgy a közegészség, azaz a társadalom tagjai egészségügyének jogilag szabályozott rendje, közelebbről a környezeti ártó hatások veszélye elleni védelmet szolgáló előírások érvényesülése.”

⁴² Ld. Szabs. tv. 231. §, 236. §.

⁴³ Vö. pl. Karsai, 2010, pp. 722-726.

⁴⁴ Koczka, 1996, p. 603.

évi LII. törvény 14. §). A fogyasztói érdekvédelem azonban a törvényi tényállásból kitűnően közvetlenül nem érvényesül, hanem a versenytársak védelmén keresztül áttételesen érezteti hatását. A fogyasztó egyébként a bűncselekmény elkövetése során, különösen, ha az áru még nem is került forgalomba, nem feltétlenül szenved sérelmet.”⁴⁵

Véleményünk szerint a fentiekben foglaltak is mutatják, hogy a fogyasztóvédelmi jog a jogtárgyak tekintetében is igen komplex, jogágakon átívelő jogterület és nem csak a deficiószerű fogyasztó és vállalkozás szerinti jogviszonyokat öleli fel, „önállósága” – az „önállósodási törekvések” ellenére – ennél fogva is igencsak viszonylagos, korlátozott.

5. Napjaink fogyasztóvédelmi jogalkotása, jogalkalmazása

Napjaink fogyasztóvédelmi jogalkotásában is történnek – előbb-utóbb, például a „cselekvő” és az „elérhetőbb [»elérhető«] fogyasztóvédelem érdekében”,⁴⁶ jegyében – (nem

⁴⁵ Varga, Z., 2004, pp. 1074-1075. Vö. pl. Bisztriczki & Kántás, 2012, p. 609. (szabálysértési alakzat): „A cselekmény jogi tárgya többes: védeni kívánja a gazdasági verseny tisztaságát, egy adott termék előállítójának jó hírnevét, az adott termék híréhez, minőségéhez fűződő érdeket, ugyanakkor a fogyasztó hiteles tájékoztatása sem elhanyagolható szempont. Más dolog, hogy a fogyasztók jelentős tömege számára vásárláskor az olcsó ár és a minőség látszata nagyobb értékkel rendelkezik, mint az áru valós minősége. [...]”; Molnár, 2004, p. 459.: „E bűncselekmény a versenytárs(ak) védelmére szolgál. A fogyasztók sérelmével nem feltétlenül jár együtt. Ha mégis, akkor nem (csak) ennek a tényállásnak a keretei között kell értékelni a magatartást, hanem valamelyik fogyasztóvédelmi tényállás szerint. A tárgyalt bűncselekmény tehát közvetlenül és elsősorban a versenytársat védi.”; Karsai, 2010, p. 722.: „[...] a fogyasztók érdekeinek védelme nem önálló jogi tárgy, [...]” Megemlítendő, az Alkotmánybíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 292. §-a, 293. §-a, 294. §-a és 296/A. §-a alkotmányellenességének utólagos megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt a 334/B/2004. AB határozattal 2006. március 28. napján elutasította; „A csalárd magatartások nem tartoznak a verseny szabadságának fogalmi körébe, a verseny szabadsága és annak korlátozása a fogyasztókat tudatosan megtévesztő eljárásokkal kapcsolatban nem értelmezhető.” „Az indítványban támadott rendelkezések olyan magatartásokat hivatottak büntetni, amelyekkel szemben nem nyújt kellő védelmet a fogyasztók és a piac egyéb szereplői számára a jogsértés utólagos kiküszöbölésének lehetősége, s így a büntetőjogon kívül rendelkezésre álló egyéb jogi eszközök igénybe vétele. Az állam csak azon piaci magatartások ellen lép fel a büntetőjog eszközeivel, melyekkel szemben más hatékony védelem nincs.” „Az indítványozó által alkotmányellenesnek vélt tényállásokban foglalt büntető rendelkezéseken keresztül az állam elsősorban a fogyasztókat védi. E védelmet azonban csak részben valósítja meg a büntetőjog eszközeivel. A Btk. támadott rendelkezéseiben meghatározott magatartások társadalomra veszélyességének fokát el nem érő cselekmények elkövetőit igazgatási, valamint szabálysértési szabályok szerint vonják felelősségre, s természetesen a polgári jogi eszközök is az érintettek rendelkezésére állnak. A büntetőjog ebben a rendszerben valóban a végső eszköz.” (Indokolás III. 1., 3.).

⁴⁶ Ld. pl. a cselekvő fogyasztóvédelem érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2022. évi LXI. törvény; az elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében szükséges törvények módosításáról szóló 2023. évi XX. törvény; igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVI. törvény 34-43., 66., 72-77. §; egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2024. évi L. törvény (a preambulumban szerint „[a]z Országgyűlés az »elérhető fogyasztóvédelem« elvének fokozottabb érvényesítése, a családok és a kiszolgáltatott fogyasztók, különösen a gyermekek testi épségének és egészségének fokozottabb védelme [...] érdekében és Magyarország versenyképességének növelése érdekében a következő törvényt alkotja:”), egyebek mellett (2025. január 1-jei hatálybalépéssel) az Fgytv.-t, az Éltv.-t és (2026. január 1-jei hatálybalépéssel) az Fttv.-t is módosítva (az általános indokolás szerint: „A magyar fogyasztók érdekeinek védelme a hazai gazdaság működésének egyik legfontosabb eleme, így a fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyságának nö-

feltétlenül maradéktalanul) előrelépések,⁴⁷ jelentős – ugyanakkor időnként némileg bátor-
talannak tűnő,⁴⁸ illetve (inkább) vállalkozás-⁴⁹ vagy hatóságbarát⁵⁰ jellegű – változások,
bizonyos mértékű, például békéltető testületi „cikk-cakkozások”, belátások, kritika-elfoga-
dások,⁵¹ valamint egyhelyben toporgások,⁵² és a jogalkalmazás is – itt-ott megtorpanva,
helyenként, olykor visszafelé haladva⁵³ – próbálja a számos kihívás, technikai robbanás,
nem ritkán kegyetlen valóság közepette, ellenére tartani a tempót. A fogyasztóvédelemmel
összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 93/2024. (IV. 23.) Korm. rendelet vo-
natkozó, komplex aktualitás, és például a „fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irá-
nyuló képviselői keresetek” hivatkozott szabályozása sem oly’ régi emlék, továbbá 2024.

velésével a törvény célja a fogyasztói érdekek érvényesítésének előmozdítása és fejlesztése. A fogyasztóvé-
delem erősítését szolgálja továbbá a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság felállítása, az eh-
hez szükséges módosításokat is tartalmazza a törvény.”); Selnicean, 2024. Vö. pl. Hámori, 2020a, 2020b,
2019b.

⁴⁷ Az igen jelentős előrelépésekhez ld. pl. a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dol-
gokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.)
NGM rendelet (NGMr.) 1. § (1)–(2) bekezdés; az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jót-
állásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdés [vö. a kötelező jótállás alá tartozó fo-
gyasztási cikkek körének meghatározásáról szóló 10/2024. (VI. 28.) IM rendelet]. Vö. pl. Hámori, 2021.

⁴⁸ Ld. pl. NGMr. 6. § (3) bekezdés, 1. melléklet. Vö. pl. Hámori, 2021 (a Szabs. tv. módosítására irányuló
javaslatokat is tartalmazva, pl. Bisztriczki & Kántás, 2014, 2012 is hivatkozva).

⁴⁹ Ld. pl. NGMr 5. §; Hámori, 2019a, 2018–2019.

⁵⁰ Ld. pl. Fgytv. 46. § (1) bekezdés, 46/A. § c) pont; a cselekvő fogyasztóvédelem érdekében szükséges egyes
törvények módosításáról szóló 2022. évi LXI. törvény 10–11. §.

⁵¹ Ld. pl. a hosszú távú részvényesi szerepvállalás ösztönzéséről és egyes törvények jogharmonizációs célú
módosításáról szóló 2019. évi LXVII. törvény 55–65. §; az elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében szüksé-
ges törvények módosításáról szóló 2023. évi XX. törvény 1–12. §, 17. §, 19. § b) pont; a békéltető testületi
tagsági feladat ellátására vonatkozó pályázat szabályairól és a békéltető testületi tagok díjazásáról, valamint
az online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita ese-
tén eljáró békéltető testületek kijelöléséről szóló 26/2019. (VIII. 26.) ITM rendelet; a békéltető testületi elnöki
és tagsági feladat ellátására vonatkozó kiválasztási eljárás szabályairól és a békéltető testületi elnökök és
tagok díjazásáról, képzéséről és a békéltető testületi alapvizsga szabályairól, valamint az online adásvételi
vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén eljáró békéltető
testületek kijelöléséről szóló 5/2023. (VI. 19.) IM rendelet; ld. még pl. Fgytv. 40. § rendelkezéseinek módo-
sításai; a felszolgálati díj mértékének megállapításáról, valamint a felszolgálati díj alkalmazásának és fel-
használásának szabályairól szóló 44/2024. (XII. 9.) NGM rendelet 2. § (3)–(4) bekezdés. Vö. pl. Hámori,
2020a, 2020b, 2019b; Hámori, 2023c, 2023d, 2023e, 2022a, 2018c, 2017g, 2016d, 2007b.

⁵² Ld. pl. a Szabs. tv.-vel kapcsolatban írtakat.

⁵³ Ld. pl. Hámori, 2024, 2023a, 2023c, 2023d, 2023e, 2022a [különösen alkotmányjogi jogalkotásért és fo-
gyasztóvédelemért felelős helyettes államtitkár 2022. szeptember 29-i, XX-FSTR/ID/17/2/(2022) számú
irata, BFKH-aktusok, alapvető jogok biztosa 2023. április 20. napján kelt, AJB-95/2023. ügyszámú irata].

december 13-tól valamennyi európai uniós tagállamban teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó az általános termékbiztonságról szóló rendelet,⁵⁴ valamint 2025. január 1-jén az NGM-ből történő kiválással létrejött az NKFH,⁵⁵ amellyel nem jön vissza a másodfokú (fellebbezési) eljárás.⁵⁶

Igen jelentős, sok éves küzdelemmel bíró⁵⁷ előrelépésnek tartom például a 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet 1. § (1) bekezdésének és a 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 2. § (1) bekezdésének módosított szövegét, azaz a jognyilatkozaton alapuló jótállási igényre történő kiterjesztést és a jótállási időtartam-növekedéseket.⁵⁸

⁵⁴ Ld. az Európai Parlament és a Tanács 2023. május 10-i (EU) 2023/988 rendelete, 52. cikk.

⁵⁵ Ld. pl. egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2024. évi L. törvény; a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóságról szóló 325/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet; a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 326/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet; a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 328/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet; az árforgató rendszer létrehozásáról és működéséről szóló 163/2023. (V. 8.) Korm. rendeletnek és az élelmiszer-infláció csökkentése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 1/2024. (I. 9.) Korm. rendeletnek a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő módosításáról szóló 329/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet; a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet 103. § (1) bekezdés 20. pont, 111/K. § (1)–(2) bekezdés, 1. melléklet L) 3; a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő kormányrendelet-módosításokról szóló kormányrendelet-tervezet – 2024. október 18-i társadalmi egyeztetési véleményezési határidővel (<https://kormany.hu/dokumentumtar/nemzeti-kereskedelmi-es-fogyasztovedelmi-hatosag-letreh-osszefugg-kr-mod> – 2024. október 10.). Nem ritka érdekességgé említené meg, a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóságról szóló 325/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolásának mindössze öt mondatból a jogszabályi tartalom túl, az NKFH létrehozásának indokaira vonatkozóan semmit nem tudhatunk meg; vö. pl. a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 328/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolása beszédesebb; az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2024. évi L. törvény végső előterjesztői indokolása szerint „a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság felállítása” „[a] fogyasztóvédelem erősítését szolgálja”, a „felállítás”-hoz „szükséges módosításokat is tartalmazza a törvény” (általános indokolás; ld. még uo. 1-13. §-hoz fűzött részletes indokolás). Az utóbbi évek releváns jogalkotásának köréből ld. még pl. a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól szóló 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendeletet.

⁵⁶ A másodfokú fogyasztóvédelmi hatósági eljárás megszüntetésének kritikájához ld. pl. Hámori, 2021, pp. 66-69.

⁵⁷ Ld. pl. Hámori, 2021, pp. 101-102.

⁵⁸ Vö. a kötelező jótállás alá tartozó tartós fogyasztási cikkek körének meghatározásáról szóló 10/2024. (VI. 28.) IM rendelet.

Véleményem szerint némileg bátortalannak tűnő az említett NGM rendelet 6. § (3) bekezdése,⁵⁹ 1. melléklete,⁶⁰ (inkább) vállalkozásbarát az NGM rendelet jelenlegi 5. §-a,⁶¹

⁵⁹ NGMr. 6. § (3) bekezdés: „(3) Ha a fogyasztó szavatossági és jótállási igényének megítéléséhez szakvélemény beszerzése szükséges, a szakvélemény kötelező tartalmi elemeit az 1. melléklet tartalmazza.”; vö. pl. Hámori, 2021, pp. 104-105.

⁶⁰ Vö. Hajnal, 2020b, p. 10. („A módosítás visszafogottan igyekszik a Ptk. által előírt szabad bizonyítás minimális formai kellékeit előírni, amely természetesen távol áll a szavatossági és jótállási ügyekben igénybe vehető szakértői vizsgálat és névjegyzék kötelezővé tételétől, azonban a fogyasztók védelme érdekében minimális formai szempontokat határoz meg a szakvélemények formáját és tartalmát illetően.”).

⁶¹ NGMr. 5. §: „5. § A vállalkozásnak törekednie kell arra, hogy a kijavítást vagy kicserélést legfeljebb tizenöt napon belül elvégezze. Ha a kijavítás vagy a kicserélés időtartama a tizenöt napot meghaladja, akkor a vállalkozás a fogyasztót tájékoztatni köteles a kijavítás vagy a csere várható időtartamáról. A tájékoztatás a fogyasztó előzetes hozzájárulása esetén, elektronikus úton vagy a fogyasztó általi átvétel igazolására alkalmas más módon történik.”; vö. 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet tárgyi hatálya (jótállás), amely az NGMr. 5. §-ával való összefüggésben számos cikk vonatkozásában nem biztosít védelmet, az NGMr. az 1. §-ának (1) bekezdése szerinti értelemben a kellékszavatossági és a termékszavatossági igény érvényesítésére is kiterjed, mindez még inkább rávilágít az NGMr. 5. §-a módosításának vállalkozásbarát és képlékeny jellegére {vö. 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet 5. § (5)–(8) bekezdés, (7) bekezdés első mondat: „Ha a fogyasztási cikk kijavításra a kijavítási igény vállalkozás részére való közlésétől számított *harmincadik* napig nem kerül sor, – a fogyasztó eltérő rendelkezése hiányában – a vállalkozás köteles a fogyasztási cikket a harmincnapos határidő eredménytelen elteltét követő nyolc napon belül kicserélni.”; Hajnal Zsolt a két rendelet szóban forgó szabályozására vonatkozóan a következőket írja 2020-ban: „[...] A gyakorlatban félreértésekhez fog vezetni a harminc napon túlnyúló javítások esetében a csere érvényesíthetőségének szabályozása, mert míg a jogszabály a szavatossági igények tekintetében pusztán a kijavított dolog átvételének idejéről szóló tájékoztatást, az elismervény tartalmi elemeit, és a tizenöt napot meghaladó javítás vagy csere esetén a javítás vagy csere várható idejéről szóló tájékoztatást rendezi, addig a kötelező jótállás alá eső termékek esetében ezen esetekre már a cserét rendeli alkalmazandónak.” – Hajnal, 2020b, p. 11., ld. NGMr. 5. §, 6. § (1)–(2) bekezdés, Korm. r. 5. § (7) bekezdés első mondat; véleményem szerint ehhez azt is hozzátehetjük, hogy a Korm. r. 5. § (5)–(8) bekezdése szerinti, kritika tárgyává tett jogalkotói kijavítás-előnyben részesítés önmagában is jogértelmezési, jogalkalmazási anomáliákhoz vezet, vö. pl. Ptk. 6:159. § (2)–(2a) bekezdés [„(2) Kellékszavatossági igénye alapján a jogosult választása szerint a) kijavítást vagy kicserélést igényelhet, kivéve, ha a választott kellékszavatossági jog teljesítése lehetetlen, vagy ha az a kötelezettnek – másik kellékszavatossági igény teljesítésével összehasonlítva – aránytalan többletköltséget eredményezne, figyelembe véve a szolgáltatás hibátlan állapotban képviselt értékét, a szerződésszegés súlyát és a kellékszavatossági jog teljesítésével a jogosultnak okozott érdeksérelmet; vagy b) az ellenszolgáltatás arányos leszállítását igényelheti, – a (2a) bekezdés szerinti kivétellel – a hibát a kötelezett költségére maga kijavíthatja vagy mással kijavíttathatja, vagy a szerződéstől elállhat, ha a kötelezett a kijavítást vagy a kicserélést nem vállalta, e kötelezettségének a (4) bekezdés szerinti feltételekkel nem tud eleget tenni, vagy ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléshez fűződő érdeke megszűnt. (2a) Fogyasztó és vállalkozás közötti – ingó dolognak minősülő áru adásvételére, digitális tartalom szolgáltatására vagy digitális szolgáltatások nyújtására irányuló – szerződés esetén a fogyasztó kellékszavatossági jogai gyakorlása keretében a hibát a kötelezett költségére maga nem javíthatja ki, illetve mással sem javíttathatja ki azt.”], Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés (jogbiztonság követelménye), 15. cikk (4) bekezdés („A Kormány rendelete törvénnyel nem lehet ellentétes.”), e Korm. r.-módosításról, annak „félrevezető” és „egyértelmű hátránya”-ról – valamint az NGMr.-módosítás különböző vonatkozásairól – Hajnal Zsolt is ír, ld. Hajnal, 2020b, pp. 9-11.; a Korm. r.-módosítás kritikájához ld. még Hámori, 2021, pp. 82-83., az NGMr. 5. §-ának módosítása vonatkozásában ld. pl. Hámori, 2021, pp. 102-104., Orosz, 2022, p. 168.}. Álláspontom szerint a szabályozásnak a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetében a fogyasztó számára kedvezőbbnek kellene lennie, e helyett a Korm. r. 5. § (5)–(8) bekezdése szerinti szabályozás a Ptk. 6:159. § (2) bekezdés a) pontja szerinti általános (fogyasztó és fogyasztó, illetve vállalkozás és vállalkozás közötti szerződés esete szerinti) szabályozáshoz képest is kedvezőtlenebb, hátrányosabb a fogyasztó

hatóságbarát – fogyasztó számára hátrányos, (személyes adat-) kiszolgáltatottságot eredményező – változás az Fgytv. 46. § (1) bekezdésének, 46/A. § c) pontjának módosítása.⁶²

A bizonyos mértékű, kritizált „cikk-cakkozások”-ra példa a békéltető testületi megbízási időtartam három évről négy évre való felemelése (2012. január 1-jei hatálybalépéssel), majd négy évről három évre történő leszállítása (2019. szeptember 1-jei hatálybalépéssel), és ismét négy évre módosítása (2023. június 25-i hatálybalépéssel), illetőleg a fogyasztói érdekek képviselőit ellátó egyesületek 2019. szeptember 1. napjától hatályos szabályok szerinti pályázati eljárásban, kiválasztási folyamatban történő mellőzése és 2023. június 25. napjától hatályos rendelkezések alapján való megjelenítése, valamint a fogyasztóvédelmi politikának az Fgytv. 40. §-ába történő visszatétele. Ugyancsak megszívlelt példa – 2024. január 1-jei hatálybalépéssel, az Fgytv. 25. §-ának (2) bekezdésében – annak kimondása, hogy „[a]z egyedül eljáró testületi tagnak jogi felsőfokú végzettséggel kell rendelkeznie”, továbbá, 2025. január 1-jei hatálybalépéssel a felszolgálati díj maximálásának hivatkozott, 15, illetve 20 százalékból történő jogalkotói visszavezetése. A fogyasztóvédelmi jogszabályok nagyon gyakran változó voltára a 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet is felhívható példaként, mert az a 2024. évben is többször módosult, egyebek mellett 2025. január 1-jei hatálybalépéssel [ld. pl. 3. § (1), (5) bekezdés, 3/A. § (1)–(3) bekezdés, 4. § (1) bekezdés].

A jogalkalmazó szervek körében előforduló probléma a fogyasztó kérelmezői, sőt, ügyféli minőségének hivatkozott írásokban⁶³ részletesen említettek szerinti megtagadása. A vasúti személyszállítást igénybe vevő utas⁶⁴ tekintetében – speciális ágazati szabályozással – a 2024–2025. évben is több mulasztási per, kúriai eljárás van folyamatban.⁶⁵ Fogyasztó-

számára; a Korm. r. 5. §-a szerinti szabályozásban a fogyasztó számára biztosítani kellene azt, hogy a vállalkozással szemben az első hibajelentkezés alkalmával is választható a kicserélés, minimum azon feltételek mellett, amelyek a Ptk. 6:159. § (2) bekezdés a) pontjában szerepelnek (vö. pl. Korm. r. 7. §); az NGMr. 5. §-ában be kellene iktatni egy – további tizenöt napos – teljesítési határidőt, amelynek eredménytelen elteltét követően a fogyasztó elállhatna a szerződéstől – ez a fogyasztók számára érdemi, hatékony védelmet jelentene a vállalkozásokkal szemben.

⁶² Fgytv. 46. § (1) bekezdés: „(1) A fogyasztóvédelmi hatóság eljárása megindításának feltétele, hogy a fogyasztó az érintett vállalkozással közvetlenül megkísérelje a vitás ügy rendezését.”; 46/A. § c) pont: „A fogyasztó fogyasztóvédelmi hatóság részére benyújtott kérelmének – az Ákr. 36. §-ában előírtakon túl – tartalmaznia kell [...] c) a kérelem tárgyának rövid leírását a rendelkezésre álló dokumentumokkal alátámasztva, ideértve különösen a vállalkozásnak a fogyasztó megkeresésére adott válaszclevelét, a szóbeli panaszról felvett jegyzőkönyvet, postai vagy elektronikus úton benyújtott panasz esetében a feladás igazolását szolgáló dokumentumot.”; vö. pl. Ákr. 28. § (1), (3) bekezdés, amelyet az Fgytv. 46. § (1) bekezdése, 46/A. § c) pontja gyakorlatilag hatástalaníthat.

⁶³ Ld. pl. Hámori, 2025, 2024b, 2023a, 2023c, 2023d, 2022c.

⁶⁴ A Kúria Pfv.V.20.716/2014/4. sz., 2015. február 19. napján meghozott ítélete szerint a vasúti személyszállítást igénybe vevő utas az Fgytv. szerinti fogyasztónak minősül.

⁶⁵ Ld. pl. Fővárosi Törvényszék 54.K.701.742/2022/4. sz. végzés (2022. október 3.), Fővárosi Ítéltábla 1.Kpkf.750.916/2022/8. sz. végzés (2023. szeptember 13., vö. pl. BH2022. 194., BH2021. 150.), Fővárosi Törvényszék 54.K.701.787/2022/4. sz. végzés, Fővárosi Ítéltábla 1.Kpkf.750.919/2022/7. sz. végzés, ÍH 2023.161. {„A mulasztási per tárgyává tett cselekmény jogi minősítéséről ítéletben hozható döntés.” „A mulasztási perben vizsgálendő tevékenység közigazgatási cselekményként történő minősítése – a mulasztási per sajátosságai miatt – a mulasztási ítélet meghozatalát érintő, az ügy érdemére tartozó kérdés, ezért a keresetlevél Kp. 48. § (1) bekezdés b) pontja szerinti visszautasítását nem alapozza meg. [2017. évi I. törvény (Kp.) 4. § (1), (3), (4) bekezdés, 127. §, 129. § (1) és (2) bekezdései]” – vö. pl. Bíró, 2024, p. 715.; Kárász, 2024,

pp. 307-310. („Az ítéltábla végzésében kifejtett álláspontot vitathatónak tartjuk. [...]” – pp. 308-310.)) következményei; Hámosi, 2025, 2024b; Fővárosi Törvényszék 54.K.703.545/2023/7. sz. ítélet (2024. február 20., a bíróság a keresetet elutasította, ld. különösen Indokolás [14]-[18]), Fővárosi Ítéltábla 3.Kf.700.110/2024/4. sz. ítélet {2024. szeptember 25., az Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta, ld. különösen Indokolás [27]-[35], az ítéltáblai álláspont szerint „*sui generis vitarendezési típusú panaszkezelési eljárás*”-ról, „diszkrecionális jogkör”-ről, nem Ákr. szerinti eljárásról van szó, „bár más eljárás jellege folytán nem esik a Panasztv. hatálya alá”, „hatósági hatáskör” tekintetében „jogsabályi felhatalmazás, kijelölés”, „hiányában” „a tárgyi ügy nem minősül hatósági ügynek, az alperes pedig hatóságnak, ilyen kijelölésnek az Ákr. szerinti hatósági eljárásra a Vtv. 69. § 10. pontja nem tekinthető”, a per tárgyává tett „cselekmény” „közigazgatási tevékenységnek nem minősülő cselekmény”, márpedig „[m]ulasztási pernek” ilyen „cselekmény nem lehet a tárgya”, „közigazgatási cselekmény hiányában” „mulasztási per nem kezdeményezhető”, kérdés, eszerint a fogyasztói státusszal bíró utasnak a jogsabályok értelmében vállalkozásként eljáró vasúti személyszállító szolgáltatóval szemben az Fgytv. 46/A. §-ára is hivatkozva a fogyasztóvédelmi feladat- és hatáskörben eljáró kormányhivatal részére kellett, illetve lehetett volna – az Ákr. rendelkezéseinek megfelelően – fogyasztói kérelmet benyújtania, előterjesztene, és erről – az Ákr.-es hatáskör alperesi hiányát is ide értve – az alperesnek az utast – a fogyasztói többletvédelem jegyében – korrekt módon tájékoztatnia kellett volna [vö. Sztv. 18. § (7) bekezdés, szubszidiárius jelleggel régi Panasztv. 2. § (4) bekezdés, új Panasztv. 5. § (2) bekezdés], s az, hogy például az ilyen tájékoztatás-elmaradással, vagy egyáltalán, a szóban forgó, hivatkozott, szó szerinti jogsabályi rendelkezésen alapuló tájékoztatással, illetve értesítéssel szemben nem lehet bírósághoz fordulni, vajon mennyiben helyénvaló [a Kúria Pfv.V.20.716/2014/4. számú, 2015. február 19. napján meghozott ítélete szerint a vasúti személyszállítást igénybe vevő utas az Fgytv. szerinti fogyasztónak minősül], véleményem szerint az alperes akkor is közigazgatási (állami, minisztériumi) szerv, hatóság [a Vtv. és az Sztv. alapján is, ld. pl. Vtv. 4. § (2) bekezdés a) pont, 69. §, 76-79. §, 79/E-G. §, 84/I. §, Sztv. 15. § (1) bekezdés, 17. § (1)–(2), (4), (6a) bekezdés], ha a szóban forgó eljárása, tevékenysége, cselekménye, aktuusa, magatartása nem esik az Ákr. és a Kp. hatálya alá, jelen „diszkrecionális jogkör” esetén is, és – speciális közigazgatási jogi szabályozás alapján – hatósággént, hatósági jogkörben jár el (a jelen esetben is közjogi, közigazgatási jogi jogviszonyról van szó, „diszkrecionális jogkör”-t az Ákr. is tartalmaz, ld. pl. Ákr. 121. §)), Fővárosi Törvényszék 54.K.703.532/2023/8. sz. ítélet (2024. február 23., a bíróság a keresetet elutasította, ld. különösen Indokolás [13]-[17]), Fővárosi Ítéltábla 1.Kf.700.122/2024/4. sz. ítélet {2024. szeptember 24., az Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta, ld. különösen Indokolás [20]-[32], „az Sztv. 18. §-a szerinti eljárás nem közigazgatási hatósági eljárás, hanem ún. panasz eljárás”, „az Sztv. 18. §-a szerinti panasz nem közigazgatási hatósági eljárást megindító dokumentum”, „a vasúti igazgatási szervet” „diszkrecionális jogkör illeti meg”, „Mivel pedig nem köteles meghatározott döntés meghozatalára, így az utas által »kezdeményezett« hatósági eljárás mellőzéséről sem kell formális döntést hoznia. Ez pedig azt jelenti, hogy a vasúti igazgatási szerv sem azzal nem követett el jogsabálysértést, hogy a panaszos panasz alapján nem indított közigazgatási hatósági eljárást, sem azzal (ami ugyanebből logikailag következik), hogy a panaszos beadványáról nem végzés, illetve határozat formájában »döntött«.”, ugyanakkor az indokolás [30] bekezdésében az idézett ítéltáblai álláspontához képest különbséggént olvasható, hogy a tárgyi „panasz eljárás” „– amint azt az elsőfokú bíróság helyesen megállapította – a Panasztv. hatálya alá tartozik”, „[...] mivel a perbeli esetben az Sztv. szerinti panasz benyújtása a Panasztv. szerinti eljárás megindulását vonta maga után, amelynek keretében az alperest diszkrecionális jogkör illette meg annak eldöntésében, hogy a panaszos beadványa alapján indít-e, avagy sem közigazgatási hatósági eljárást, így a kérdéses eljárás megindításának mellőzésével, amellyel, hogy a panaszost tájékoztatta a panaszával kapcsolatos álláspontjáról, nem követett el mulasztást. Fontos hangsúlyozni, hogy az alperes szóban forgó eljárása az említett jellegénél fogva nem minősül közigazgatási hatósági eljárásnak, és az ennek keretében hozott »döntése« közigazgatási cselekménynek, ennél fogva a mindezek kapcsán állított mulasztása nem alapozhatja meg a Kp. 129. § (1) bekezdése szerinti jogsértést, amiből következően az elsőfokú bíróság a helyesen megállapított tényállásból helytálló jogi következtetést levonva megalapozottan utasította el a felperes keresetét.”; megemlítendő, az ítéltáblai tanács az indokolás [29] bekezdésében amellyel foglalt állást, hogy az Fgytv. 46/A. §-a esetében „fogyasztóvédelmi hatósági hatáskör”-ről, kérelemre indult, Ákr.-es eljárásról van szó}, Fővárosi Törvényszék

43.K.703.732/2023/13. sz. ítélet (2024. március 26., „A Fővárosi Törvényszék megállapítja az alperes mulasztását és kötelezi az alperest az elmulasztott közigazgatási cselekmény – a felperesi érdekelt mint utas által 2022. december 2. napján a cég1 ellen az alpereshez benyújtott panaszának ügyében hatósági eljárás lefolytatása és hatósági döntés meghozatala – 45 napos ügyintézési határidőben történő megvalósítására.”, ld. különösen Indokolás [26]-[50], „[43] A fogyasztói jogok hatékony érvényesítésének nem felelt meg az az alperes által alkalmazott eljárás, miszerint a felperesi érdekelt panaszát először a régi Panasztv. alapján vizsgálta meg és ennek eredményeképpen saját hatáskörben dönt arról, hogy megindítja-e a hatósági eljárást, mivel ez esetben az utas – felperesi érdekelt – eljárási jogai és jogérvényesítési lehetőségei rendkívül korlátozottak. Nem voltak biztosítottak számára az ügyféli garanciális jogok és a tisztességes hatósági eljáráshoz való alapjog. Rendkívül jelentős garanciális jellegű alapjog a jogorvoslathoz való jog, amely szintén nem volt biztosított semmilyen formában a régi Panasztv. hatálya alá tartozó panaszosként kezelt felperesi érdekelt számára. [...] az alperes súlyosan korlátozta a felperesi érdekelt mint utas Alapjogi Charta 47. cikke – valamint az Alaptörvény XXVIII. cikke által – biztosított hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogát.” „[44] [...] a vasúti személyszállítást igénybe vevő utasok jogaira vonatkozó jogszabályi rendelkezések megsértése nem csak hivatalból, hanem az utas panaszára indult eljárásban is vizsgálható.” „[47] [...] a bíróság összességében megállapította, hogy az Sztv. 18. §-a a vele együttesen alkalmazandó 2021/782 Rendelettel összhangban kizárólag akképpen értelmezhető, hogy a vasúti igazgatási szerv a személyszállítási szolgáltatást igénybe vevő utas – utasjoga sérelmére vonatkozó – panaszát az utasok uniós jog által biztosított fogyasztói jogainak hatékony védelme érdekében az Ákr. hatálya alatt lefolytatott hatósági eljárásban köteles elbírálni és arról olyan hatósági döntést hozni, amely ellen biztosított a bírósági jogorvoslat.”), Fővárosi Ítéltábla 3.Kf.700.173/2024/6. sz. ítélet {2024. október 16., az Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, a keresetet elutasította, ld. különösen Indokolás [33]-[61], „[44] [...] az EK rendelet 30. cikkéből, miként az EU rendelet 31-33. cikkeiből sem következik, hogy az alperes fogyasztóvédelmi hatóságként került volna kijelölésre, [...]” „[50] Téves és jogszabályi alap nélküli (*contra legem*) következtetés, hogy a Vtv. 69. § 10. pontjával kijelölt alperes az utas, mint fogyasztó vonatkozásában fogyasztóvédelmi hatósági jogkört gyakorolna; [...]” „[53] [...] alapvetően vizsgálat-jellegű (*vitarendezési mechanizmusú*) *sui generis* eljárásrend[...]” „[...] *sui generis* panasz [...]” „[...] *sui generis* eljárásrend [...]” „[...] diszkrecionális jogkör [...]” „A diszkrecionális jogkör, a panasz alapos vagy alaptalan voltának meghatározása a vasúti igazgatási szerv szabad belátását tételezi, így a hatósági döntés nem kikényszeríthető.” „[54] Az ítéltábla álláspontja szerint a vasúti igazgatási szerv Sztv. 18. §-ában szabályozott panaszkezelési eljárásrendje, a kivizsgálás folyamata, a panasz elintézése, (amennyiben nem zárul bármely hatósági lépést tartalmazó hatósági döntéssel), nem a régi Panasztv. hatálya alá eső, hanem azon kívüli, egy sajátos vitarendezési típusú *sui generis* eljárás.” „[...] a panaszos panasz az Sztv. 18. § (1)–(7) bekezdése szerint szabályozott *sui generis* (azaz más) panaszkezelési eljárás és mechanizmus hatálya alá esik.” „[55] [...] *sui generis* panaszkezelési eljárás [...]” „Az Sztv. 18. §-a olyan *sui generis* eljárási szabályokat határoz meg az utasok panasz elbírálására, amelyre a szubszidiárius jellegű régi Panasztv. alkalmazhatósága fogalmilag is kizárt, a megtévesztő azonos szóhasználat ellenére.” „[56] Arról sincs szó ugyanakkor – téves az erre irányuló jogértelmezés –, hogy a panaszt a hatáskörrel rendelkező hatóságnak az Ákr. szabályrendszerében kellene elbírálnia. [...]” „[57] [...] tárgyi ügy nem minősül hatósági ügynek, az alperes pedig hatóságnak.” „[60] Összességében az ítéltábla álláspontja szerint a felperes által hiányolt hatósági eljárást az alperes nem mulasztotta el, mert az Sztv. 18. §-a szerinti panasz elintézése alapján lefolytatott *sui generis* vitarendezési típusú panaszkezelési eljárás, bár más eljárás jellege folytán nem esik a régi Panasztv. hatálya alá, automatikusan nem generál a Vtv. 69. § 10. pontja a vasúti igazgatási szerv számára hatósági, fogyasztóvédelmi hatósági jogkört. Az Sztv. 18. § (7) bekezdéséből következik, hogy a panasz kivizsgálása esetén fennáll az erre vonatkozó diszkrecionális jogkör (alapos vagy alaptalan panasz, hatósági lépések megtétele).” „[61] Mulasztási pernek közigazgatási tevékenységnek nem minősülő cselekmény nem lehet a tárgya. Márpedig a Kp. 4. § (1) bekezdésében tételezett konjunktív feltételek közül a cselekmény közigazgatási szerv általi megvalósítandósága, mint aminek elmulasztása peresíthető lenne, hiányzott, így *közigazgatási tevékenység* (mint az aktív cselekményen túli passzív cselekményt felölelő, összefoglaló kategória) hiányában pedig mulasztási per nem vezethet eredményre. [...] amennyiben az alperesnek nincs olyan kötelező erejű, szervei diszkréciót kizáró hatásköre (feladatköre) a kezdeményezés tárgyában akármilyen, akár érdemi, akár nem érdemi hatósági döntést hozni, hanem ez a diszkrecionális jogkörét képezi, mulasztás nem

védelmi szempontból pozitív fejlemény, hogy a fogyasztóvédelemmel összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 93/2024. (IV. 23.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolása – az Fgytv. 46/A. §-ával összhangban – „a fogyasztó kérelmére indult eljárás”-ról tanúskodik, remélhetőleg a 2025. január 1-jén létrejött NKFH – szemben egyes BFKH-forrásokkal⁶⁶ – ezt is szem előtt tartja, továbbá, a Fővárosi Ítéltábla a 2024. szeptember 24. napján meghozott 1.Kf.700.122/2024/4. számú ítélet indokolásának [29] bekezdésében amellet foglalt állást, hogy az Fgytv. 46/A. §-a esetében „fogyasztóvédelmi hatósági hatáskör”-ről, kérelemre indult, Ákr.-es eljárásról van szó, és ez például a Fővárosi Törvényszék 2024. március 26. napján meghozott, 43.K.703.732/2023/13. számú ítéletének [41] és [45] bekezdése szerint sem kérdéses. A fentiekben ismertetett bírósági ítéletek alapján is megállapítható: a fogyasztó kérelmezői, sőt, ügyféli minőségének az Fgytv. 46/A. §-a ellenére történő megtagadása – a vasúti személyszállítást igénybe vevő utas⁶⁷ tekintetében

áll fenn.”}, és felülvizsgálati kérelmek kapcsán indult kúriai eljárások {mindegyik eljárásban a felperes az ügyész, az eljáró ügyési szerv a Fővárosi Főügyészség, illetve a felülvizsgálati kérelmek tekintetében a Legfőbb Ügyészség, az alperes az Építési és Közlekedési Minisztérium Vasúti Igazgatási Szerve, a felperes által pl. az Ákr. 8. §-a és a Kúria Kfv.II.37.366/2016/7. sz., 2017. április 26. napján meghozott ítélete is hivatkozva, amely ítélet tekintetében a citált 3.Kf.700.110/2024/4. sz., 1.Kf.700.122/2024/4. sz. és 3.Kf.700.173/2024/6. sz. ítéletek szerint összevethetőség-hiány áll fenn, kétségtelen, a 2017. április 26-i kúriai ítéletben Fogyasztóvédelmi Felügyelőséghez fordulás – és „fogyasztó kérelmére indult eljárás”, „fogyasztó” „ügyfél” – szerepel, az Fgytv. szerinti kúriai állásponthoz ld. kúriai ítélet Indokolás [16]-[17] bekezdés, „[f]ogyasztóvédelmi eljárás indulhat [...] kérelemre is. A fogyasztó kérelmére vonatkozó szabályokat az Fgytv. 46/A. §-a tartalmazza. E rendelkezésből levezethetően a fogyasztó jogosult kérelmet, panaszt benyújtani [...]. A kérelmező (a fogyasztó) a fogyasztóvédelmi eljárásban ügyfélnek minősül, [...]”; a 43.K.703.732/2023/13. sz. fővárosi törvényszéki ítélet indokolásának [41] bekezdése szerint „[a] felperes helytállóan hivatkozott a Kúria Kfv.II.37.366/2016/7. ítéletére”. Vö. pl. Kalas, 2022: „[...] E határozatok is alátámasztják azon egységesnek mondható kúriai szemléletet, miszerint az ügyfél jogállás vizsgálata körében a jog vagy jogos érdek sérelmét nem lehet szűkítően értelmezni, az ügy tárgyával való nyilvánvaló jogi kapcsolat önmagában megalapozhatja az ügyféli jogállást. [...] Az ügyféli jogállás elismerésének elmaradása azt jelenti, hogy az ügyben érintettek nem tudják érvényesíteni a tisztességes eljáráshoz való jogukat, sem az ügy tisztességes elintézésére, sem a jogorvoslati út igénybevételére vonatkozóan, a konkrét eljárás vonatkozásában (IV/3408-9/2021. AB határozat IV/2. pontja).”. A Kúria Kfv.III.37.253/2017/8. sz., 2018. március 27. napján meghozott ítélete indokolásának [9] bekezdése szerint a fogyasztóvédelmi hatósági álláspont arról tanúskodik, hogy helye van a fogyasztói kérelemre induló eljárásnak (a konkrét esetben azonban – ezen ítéleti bekezdés szerint – ilyen, releváns kérelem nem került előterjesztésre). A Budapest Környéki Törvényszék 6.K.701.459/2022/16. sz., 2023. március 13. napján meghozott ítélete indokolásának [2]-[3] bekezdése szerint az alperes Pest Vármegyei Kormányhivatal elismeri a fogyasztó kérelmére induló fogyasztóvédelmi hatósági eljárást (az alperes – *in concreto* – ilyen eljárást folytatott le). A Szegedi Törvényszék 101.K.700.123/2021/12. sz., 2021. május 14. napján meghozott ítélete szerinti perben a fogyasztó alperesi érdekeltként szerepelt. A Kúria Kfv.II.38.011/2015/3. sz., 2016. október 5. napján meghozott ítélete szerinti hatósági ügyben e kúriai ítéleti indokolás [1], [6] és [11] bekezdése szerinti „[f]ogyasztói bejelentés”-re, „közérdekű bejelentés”-re az Fgytv. 46/A. §-ának 2014. január 13. napjától hatályos beiktatása előtt került sor [vö. Kúria Kfv.II.37.526/2015/7. sz., 2016. február 3. napján meghozott ítélet indokolásának első bekezdése („2013. június 10. napján ellenőrzést tartott”, „2013. június 12. napján” „próbavásárlást végzett”, „2014. július 17. napján kelt” „határozat” szövegrészek); Kúria Kfv.II.37.851/2014/7. sz., 2015. május 6. napján meghozott ítélet indokolása („2012. december 21-én” szövegrész)].

⁶⁶ Ld. pl. Hámori, 2024b, 2023a, 2023c, 2022c.

⁶⁷ A Kúria Pfv.V.20.716/2014/4. sz., 2015. február 19. napján meghozott ítélete szerint a vasúti személyszállítást igénybe vevő utas az Fgytv. szerinti fogyasztónak minősül.

meglévő, hivatkozott speciális ágazati szabályozás⁶⁸ vonatkozásában létező, 2024–2025. évi bírósági eljárásokban megnyilvánuló álláspontkülönbségektől függetlenül – nemcsak az ügyész(ség)i aktusokkal,⁶⁹ hanem az alsó és a felső bírósági ítéletekkel is szembe megy.⁷⁰

Ugyancsak meglévő problémát jelent a Szabs. tv. 200. § (1) bekezdés *d)* pontjának szabályozása, amely szerint, aki közterületen vagy nyilvános helyen *fiatalkorút* szándékosan lerészegít, az szabálysértést követ el. A kritika tárgyát több vonatkozásban is a „fiatalkorút” szó képezi, ugyanis – véleményem szerint, miként a Szabs. tv. 200. § (1) bekezdés *b)* pontjában is látjuk – a „tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt” szövegrész szükségeltetik. Álláspontom indokolása e tekintetben a következő (túl azon, hogy a „fiatalkorú” e törvényben aktív – nem passzív – alanyi megnevezés): a Szabs. tv. 27. § (1) bekezdése alapján e törvény alkalmazásában *fiatalkorú* az, aki a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem; véleményem szerint a „tizennegyedik életévét be nem töltött személy” szóban forgó szabálysértési jogi védelme is szükséges, mert a Btk. „*kiskorú veszélyeztetése*” tényállása⁷¹ nem minden esetben alkalmazható a „*lerészegítésre*”, márpedig a „tizennegyedik életévét be nem töltött személyt” a „*fiatalkorúnál*” is *fokozottabb védelem* illeti meg, továbbá, a Btk. 208. § (2) bekezdése „*tizennyolcadik életévét betöltött személy*” elkövetőt foglal magában, miközben az is elő tud állni, hogy fiatalkorú a szándékosan lerészegítő személy.⁷²

⁶⁸ Vö. Hámori, 2024b, p. 179. (Mttv.-szabályozás).

⁶⁹ Ld. részletesen ismertetve: Hámori, 2024b, pp. 168–171., 177.

⁷⁰ A tekintetben, hogy a fogyasztóvédelmi hatóságnak kérelemre is el kell járnia, ld. még pl. Orosz, 2022, p. 161. (1. lj.).

⁷¹ Ld. Btk. 208. § (1)–(2) bekezdés: „(1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy – ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él –, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt *a)* bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve zülölt életmód folytatására rábír vagy rábírti törekszik, *b)* bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.”

⁷² Ld. Bisztriczki & Kántás, 2014, 2012; Hámori, 2021, p. 109; Hámori, 2017c, pp. 260–261. A szabályozásbeli hiányosságokhoz és azok orvoslásához ld. pl. 1/2024. (I. 9.) AB határozat; Fttv. 12. § (2)–(5) bekezdés 2026. január 1. napjától hatályos szövege; a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóságról szóló 325/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet (2026. január 1. napjától hatályos) 4. §; az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2024. évi L. törvény végső előterjesztői indokolása, részletes indoklás a 14–17. §-hoz: „Jelenleg a fogyasztóvédelmi és piacfelügyeleti területen nem áll rendelkezésre egységes informatikai szakrendszer, így a fogyasztóvédelmi és piacfelügyeleti hatósági ügyek egységes nyilvántartása, a társ-hatóságokkal való adatkapcsolat, illetve a szakmai irányítás informatikai támogatása nem biztosított. Az Alkotmánybíróság 1/2024. (I. 9.) AB határozata kimondta, hogy az Országgyűlés az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével és XXVIII. cikk (6) bekezdésével összefüggésben mulasztásban megnyilvánuló alaptörvényellenességet idézett elő azáltal, hogy nem szabályozta a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény alapján létrehozott hatásköri rendszerben eljáró valamennyi hatóságra kiterjedően az együttműködés szervezeti rendjét, továbbá az általuk indított eljárásokról – az ügy érdemi azonosíthatóságához szükséges adatokra kiterjedően – a többi hatóság kötelező és haladéktalan értesítésének eljárásrendjét. A módosítás az Alkotmánybíróság döntésének végrehajtása érdekében a Gazda-

6. Az Alaptörvény módosítása

Miként a Bevezetésben utaltunk rá, véleményünk szerint – a fentiekben említett, hivatkozott (pl. jótállás- és igényintézési szabályozási, valamint Vtv.-s, Sztv.-s utasjogi, vállalkozás- és hatóságbarát) problémák (pl. a fogyasztók számára kedvezőbb igényérvényesítéshez, tájékoztatáshoz, a hatékony bírósági jogorvoslathoz való jog biztosítása hiányának) kiküszöbölése végett – a fogyasztók jogainak jelentősebb, fokozottabb védelmét alapvetően, kifejezetten szolgálná az Alaptörvény XX. cikk (2) bekezdésének módosítása és (3) bekezdéssel történő kiegészítése a következők szerint: „(2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a fogyasztóvédelem, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.” „(3) Magyarország a fogyasztói alapjogokat – ideértve a vagyoni érdekek védelméhez, a tájékoztatáshoz, a jogorvoslathoz és az érdekképviselőhöz való jogot is – a fogyasztó és vállalkozás viszonyában fokozott védelemben részesíti.”⁷³

Indokolásunk lényege szerint az alaptörvény-módosítás a fogyasztó és vállalkozás viszonyában fokozottabb, kifejezett jogi védelemben részesítené a fogyasztókat. A módosítás a fogyasztók vállalkozásokkal szembeni védelmét – a vagyoni érdekek védelméhez, a tájékoztatáshoz, a jogorvoslathoz és az érdekképviselőhöz való jogok vonatkozásában is – (egyértelműen, nevesítve) alapjogi szinten jelenítené meg, amely változás a hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban foglaltak szerint is lényegesen nagyobb fokú oltalmat jelentene a fogyasztók számára.⁷⁴

7. Összefoglalás

Megítélésünk szerint a fogyasztók – általában a gyengébb fél – többletvédelmének, támogatásának jelentősége, aktualitása és komplexitása érzékelhető. Az állami kiegyenlítési törekvésekben mind a magánjogi, mind a közjogi, anyagi és eljárásjogi szabályozás jelentős szerepet játszik, amely az említettek értelmében – például alkotmányjogilag, alapjogilag – is növelendő.

sági Versenyhivatal, a fogyasztóvédelmi hatóság, a Magyar Nemzeti Bank, valamint az élelmiszerlánc-felügyeleti hatóság hozzáférést biztosító »belső ügyintézési felület« kialakítását írja elő, amelyen keresztül az eljáró hatóság haladéktalanul értesítené a többi hatóságot a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése miatti hatósági eljárás megindításáról és lezárásáról. A rendszer működtetőjét a Kormány rendeletben jelöli ki. A rendszer bevezetése a törvénymódosítás mellett informatikai fejlesztést igényel, melyre tekintettel a módosítás hatálybalépési időpontja 2026. január 1-je.”

⁷³ Ld. Alaptörvény XX. cikk (1)–(2) bekezdés: „(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. (2) Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország genetikailag módosított élőlényektől mentes mezőgazdasággal, az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, a munkavédelem és az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, valamint a környezet védelmének biztosításával segíti elő.”

⁷⁴ Vö. pl. Alaptörvény M) cikk (2) bekezdés. Ld. pl. Hámori, 2021.

A kiszolgáltatott, gyengébb fél fokozott(abb) oltalmának szükségessége nézetünk szerint objektíve, aktuálisan is fennáll, mert – miként Szent II. János Pál pápa a *Veritatis splendor* kezdetű enciklikában (VS) írta – „a lelkiismeret szabadsága soha nem az »igazságtól«, hanem mindig az »igazságban« való szabadság”-ot⁷⁵ jelenti, és ez – értelmezésünkben, felfogásunkban – fogalmilag és normatív, megfelelően értve a szerződési szabadságra is áll; az igazság és az igazság szerinti az, hogy a kiszolgáltatott, hátrányos, egyenlőtlen helyzetben lévő személyt jobban kell védeni – a „kógens” szabályok is ennek fényében szemlélendők.⁷⁶ A szabályozási változásoknak is a „fogyasztó” – az ember – és nem a fogyasztás szolgáltatásban kell állniuk, és ez által szükséges a kötelezettek (pl. forgalmazók, gyártók, importőrök) javára is irányulniuk. Minderről – a „fogyasztó”, az ember védelméről – például a szociális enciklikák is bőségesen, a világi jogalkotók és jogalkalmazók számára is, aktuálisan megszívlelendő tartalommal és módon szólnak.

Szent II. János Pál pápának a szociális kérdésről szóló *Centesimus annus* kezdetű enciklikájában (CA) – napjainkban is igen jelentősen meglévő aktualitással – olvasható, hogy „[a] gazdaság valójában csak az egyik összetevője és dimenziója az emberi tevékenység sokféleségének. Ha abszolúttá válik, ha az árutermelés és -fogyasztás a társadalmi életben a központi helyre kerül, és minden mástól függetlenül a társadalom egyedüli értékévé válik, akkor az okot nemcsak és nem annyira magában a gazdasági rendszerben kell keresni, hanem abban, hogy a szociális-kulturális értékrend – miután nem ismeri el az etika és a vallás jelentőségét – meggyengült, és csupán a javak termelésének és a szolgáltatásoknak tulajdonít jelentőséget”.⁷⁷ „[...] a gazdasági szabadság az ember szabadságának csak az egyik eleme. Amikor a gazdasági szabadság önállósodik, amikor az embert inkább a javak termelőjének és fogyasztójának tekintik, semmint személynek, aki azért termel és fogyaszt, hogy megéljen, akkor a szabadság elveszíti valós kapcsolatát az emberi személylyel, végül elidegeníti és elnyomja őt.”⁷⁸ „Az ember ma gyakran elvész az állam és a piac két pólusa között. Néha ugyanis úgy tűnik, mintha időnként csak árutermelőként és -fogyasztóként vagy az állam közigazgatási alanyaként létezne, mintha feledésbe merülne, hogy az emberek együttélésének nem célja sem az állam, sem a piac, hanem az ember önmagában olyan páratlan értékkel bír, hogy az államnak is és a piacnak is szolgálnia kell. Az ember mindenekelőtt igazságot kereső lény, arra törekszik, hogy e szerint az igazság szerint éljen és elmélyítse azt a múlt és a jövő nemzedékével folytatott párbeszéd révén.”⁷⁹

A szent pápa az *Evangelium vitae* kezdetű enciklikában (EV) Aquinói Szent Tamást is idézi, aki szerint: „Az emberi törvény annyiban törvény, amennyiben követi a helyes értelmet, és ennek megfelelően nyilvánvaló, hogy az örök törvényből ered. Amikor viszont eltér az értelemről, gonosz törvénné válik, és már nem törvény többé, hanem inkább valami erőszak.”⁸⁰ továbbá: „ezért minden emberek által hozott törvény annyiban törvény, amennyiben a természeti törvényből ered. Ha pedig valamiben eltér a természeti törvénytől, már

⁷⁵ Ld. VS 64. pont.

⁷⁶ Ld. pl. Fazekas, jelen könyv IV. Fejezet 1. Bevezetés első bekezdés.

⁷⁷ CA 39. pont.

⁷⁸ Uo.

⁷⁹ Uo. 49. pont.

⁸⁰ Ld. EV 72. pont; Aquinói Szent Tamás, *Sum. Theol.*, I–II, 93,3,2.

*nem törvény, hanem a törvény romlása.*⁸¹ Szent Tamás Szent Ágostont citálja: *Nem törvény az, ami nem igazságos.*⁸²

A szabályozás és a gyakorlat fejlődését, a gyengébb fél fokozottabb védelmét és támogatását, az igazságot célozva Szent II. János Pál pápa szavait is ajánljuk az állami jogalkotók és jogalkalmazók figyelmébe. Az előrelépés, a jog maradéktalan érvényesülése érdekében sokat kell még tenni: nem csak jogilag, mert az önmagában kevés, nem elég. Olyan *szemléletformálásra van szükség*, amely az *igazságon* alapul, az *igazságosságban* épül, és amit a *szeretet* – az *önzetlen* (az *aranyszabály*⁸³ szerinti) *szeretet* éltet.⁸⁴ Ehhez kívánunk Mindenkinek szívből bölcsességet és bátorságot, hogy a szabadságban – az *igaz szabadságban* – napról napra *emberibb, mértékletes egyensúlyt* találjon – a „fogyasztó”, a jogosult és a kötelezett egyaránt, mert „*[m]i haszna van az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja? Mit is adhatna az ember cserébe a lelkéért?*” (Mt 16,26⁸⁵)

8. Forrás- és irodalomjegyzék

- Biblia, *Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*. (pp. 126, 202, 1113, 1455). Budapest, 2000. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója; Lev 19,35-36; MTörv 25,13-16.
- II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et Spes* kezdetű lelkipásztori konstitúció az Egyház és a mai világ viszonyáról. Róma, 1965. december 7. *Acta Apostolicae Sedis*, 1966, pp. 1025-1115, 26., 63-64. pont.
- Szent II. János Pál pápa, *Evangélium vitae* kezdetű enciklika az élet védelméről. 1995. március 25. *Acta Apostolicae Sedis*, 87(1995), 401-522. *Pápai Megnyilatkozások*, XXVI. Budapest, 1995. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 152; fordította: Diós István), 72. pont.
- Szent II. János Pál pápa, *Veritatis splendor* kezdetű enciklika a katolikus Egyház minden püspökének az Egyház erkölcstanának néhány alapvető kérdéséről. 1993. augusztus 6. *Acta Apostolicae Sedis*, 85(1993), 1133-1228. *Pápai Megnyilatkozások*, XXIV. Budapest, 1993. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 149; fordította: Diós István), 64. pont.
- Szent II. János Pál pápa, *Centesimus annus* kezdetű enciklika. 1991. május 1. *Acta Apostolicae Sedis*, 83(1991), 793-867. Budapest, 1991. Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója (pp. 96; fordította: Balogh Gábor, Barabás Miklós, Goják János), 39., 49. pont.
- Aquinói Szent Tamás, *Sum. Theol.*, I–II, 93,3,2; 95,2.

⁸¹ Ld. EV 72. pont; Aquinói Szent Tamás, *Sum. Theol.*, I–II, 95,2.

⁸² Ld. EV 72. pont; PL 32:1227. De libero arbitrio, I, 5–11. Vö. pl. Frivaldszky, jelen könyv III. Fejezet.

⁸³ Ld. Mt 7,12; Lk 6,31; vö. Tób 4,15.

⁸⁴ Vö. pl. Lk 16,1-31; Kol 3,17; II. Vatikáni Zsinat, *Gaudium et Spes* kezdetű lelkipásztori konstitúció az Egyház és a mai világ viszonyáról. Róma, 1965. december 7. *Acta Apostolicae Sedis*, 1966, pp. 1025-1115., 26., 63-64. pont; Hámori, 2016f, 2010b, 2008c.

⁸⁵ Biblia, p. 1113.

- EUMSZ 12., 169. cikk; EU Alapjogi Charta 38. cikk.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2023. május 10-i (EU) 2023/988 rendelete az általános termékbiztonságról, az 1025/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet és az (EU) 2020/1828 európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 2001/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 87/357/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.
- Európai Bizottság *Új fogyasztóügyi stratégia. A fogyasztói reziliencia erősítése a fenntartható helyreállítás érdekében* című, 2020. november 13-i közleménye (COM (2020) 696 final).
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) M) cikk (2) bekezdés, XX. cikk (1)–(2) bekezdés, XXVIII. cikk (1), (7) bekezdés.
- 2024. évi L. törvény egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról.
- 2023. évi XCVI. törvény igazságügyi tárgyú törvények módosításáról.
- 2023. évi XX. törvény az elérhetőbb fogyasztóvédelem érdekében szükséges törvények módosításáról 1-12. §, 17. §, 19. § b) pont, 1. melléklet.
- 2022. évi LXI. törvény a cselekvő fogyasztóvédelem érdekében szükséges egyes törvények módosításáról.
- 2019. évi LXVII. törvény a hosszú távú részvényesi szerepvállalás ösztönzéséről és egyes törvények jogharmonizációs célú módosításáról 55-65. §.
- 2016. évi CL. törvény az általános közigazgatási rendtartásról 8. §, 28. § (1), (3) bekezdés.
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 6:168-6:170. §, 6:550-6:559. §, 8:1. § (1) bekezdés 3-4. pont.
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 208. § (1)–(2) bekezdés.
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről 27. § (1) bekezdése, 200. § (1) bekezdés b), d) pont.
- 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről 1. § (1) bekezdés, 17. § (1)–(5) bekezdés, 17/D. § (1)–(6), (8)–(10), (12a), (14)–(15), (17) bekezdés, 18. § (6)–(6c) bekezdés, 40. § a) pont, 44. § (1) bekezdés a) és c) pont, 46. § (1) bekezdés, 46/A. § c) pont, 1. melléklet.
- 329/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet az árfigyelő rendszer létrehozásáról és működéséről szóló 163/2023. (V. 8.) Korm. rendeletnek és az élelmiszer-infláció csökkentése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 1/2024. (I. 9.) Korm. rendeletnek a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő módosításáról.
- 328/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő kormányrendeletek módosításáról.
- 326/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről.
- 325/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet a Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóságról.
- 280/2024. (IX. 30.) Korm. rendelet a településrendezési és építési követelmények alapszabályzatáról 5. § 167-168. pont.

- 93/2024. (IV. 23.) Korm. rendelet a fogyasztóvédelemmel összefüggő kormányrendeletek módosításáról.
- 182/2022. (V. 24.) Korm. rendelet a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 103. § (1) bekezdés 20. pont, 111/K. § (1)–(2) bekezdés, 1. melléklet L) 3.
- 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól.
- 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről.
- 23/2011. (III. 8.) Korm. rendelet a zenés, táncos rendezvények működésének biztonságosabbá tételéről.
- 225/2007. (VIII. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságról.
- 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról.
- 5/2023. (VI. 19.) IM rendelet a békéltető testületi elnöki és tagsági feladat ellátására vonatkozó kiválasztási eljárás szabályairól és a békéltető testületi elnökök és tagok díjazásáról, képzéséről és a békéltető testületi alapvizsga szabályairól, valamint az online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén eljáró békéltető testületek kijelöléséről.
- 26/2019. (VIII. 26.) ITM rendelet a békéltető testületi tagsági feladat ellátására vonatkozó pályázat szabályairól és a békéltető testületi tagok díjazásáról, valamint az online adásvételi vagy online szolgáltatási szerződéssel összefüggő határon átnyúló fogyasztói jogvita esetén eljáró békéltető testületek kijelöléséről.
- 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól 1. § (1) bekezdés, 5. §, 6. § (3) bekezdés, 1. melléklet.
- 49/2003. (VII. 30.) GKM rendelet a fogyasztói szerződés keretében érvényesített szavatossági és jótállási igények intézéséről 4. § (2) bekezdése.
- 8/2014. (III. 20.) AB határozat, 3175/2013. (X. 9.) AB határozat, 334/B/2004. AB határozat (2006. március 28.), 1270/B/1997. AB határozat (2000. május 8.).
- BH2022. 194., BH2021. 150., Kúria Kfv.III.37.253/2017/8. sz. ítélet (2018. március 27.), Kúria Kfv.II.37.366/2016/7. sz. ítélet (2017. április 26.), Kúria Kfv.II.38.011/2015/3. sz. ítélet (2016. október 5.), Kúria Kfv.II.37.526/2015/7. sz. ítélet (2016. február 3.), Kúria Kfv.II.37.507/2015/3. sz. ítélet (2016. február 3.), Kúria Kfv.II.37.851/2014/7. sz. ítélet (2015. május 6.), Kúria Pfv.V.20.716/2014/4. sz. ítélet (2015. február 19.), Kúria Pfv.VII.20.429/2010/7. sz. ítélet (2010. április 15.), EBH2007. 1744. (LB Kfv.III.37.027/2007/4.), BH2008. 257. (LB Kfv.IV.37.206/2007/5.).
- Fővárosi Ítéltábla 3.Kf.700.173/2024/6. sz. ítélet (2024. október 16.), Fővárosi Ítéltábla 3.Kf.700.110/2024/4. sz. ítélet (2024. szeptember 25.), Fővárosi Ítéltábla 1.Kf.700.122/2024/4. sz. ítélet (2024. szeptember 24.), ÍH 2023.161., Fővárosi Ítéltábla 1.Kpkf.750.919/2022/7. sz. végzés, Fővárosi Ítéltábla 1.Kpkf.750.916/2022/8. sz. végzés (2023. szeptember 13.).

- Fővárosi Törvényszék 43.K.703.732/2023/13. sz. ítélet (2024. március 26.), Fővárosi Törvényszék 54.K.703.532/2023/8. sz. ítélet (2024. február 23.), Fővárosi Törvényszék 54.K.703.545/2023/7. sz. ítélet (2024. február 20.), Budapest Környéki Törvényszék 6.K.701.459/2022/16. sz. ítélet (2023. március 13.), Fővárosi Törvényszék 54.K.701.742/2022/4. sz. végzés (2022. október 3.), Fővárosi Törvényszék 54.K.701.787/2022/4. sz. végzés, Szegedi Törvényszék 101.K.700.123/2021/12. sz. ítélet (2021. május 14.).
- 1353/2022. (VII. 21.) Korm. határozat a fogyasztóvédelmi politikáról.
- 2011/2015. (XII. 29.) Korm. határozat a Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájának megvalósítására irányuló, 2018-ig szóló feladatterv végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről.
- 1011/2012. (I. 23.) Korm. határozat Magyarország IV. középtávú fogyasztóvédelmi politikájának megvalósítására irányuló, 2014-ig szóló feladatterv végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről.
- 1033/2007. (V. 23.) Korm. határozat a III. középtávú fogyasztóvédelmi politika megvalósítására irányuló, 2007–2010 közötti időszakra szóló cselekvési program végrehajtásához szükséges kormányzati intézkedésekről.
- 1012/2003. (II. 25.) Korm. határozat a II. középtávú, 2003–2006-ig szóló fogyasztóvédelmi politikáról.
- 1036/1999. (IV. 21.) Korm. határozat a fogyasztóvédelmi politika koncepciójáról.
- Az egyes közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2024. évi L. törvény végső előterjesztői indokolása.
- A Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő kormányrendeletek módosításáról szóló 328/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolása.
- A Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóságról szóló 325/2024. (XI. 14.) Korm. rendelet végső előterjesztői indokolása.
- A Nemzeti Kereskedelmi és Fogyasztóvédelmi Hatóság létrehozásával összefüggő kormányrendelet-módosításokról szóló kormányrendelet-tervezet – 2024. október 18-i társadalmi egyeztetési véleményezési határidővel (<https://kormany.hu/dokumentumtar/nemzeti-kereskedelmi-es-fogyasztovedelmi-hatosag-letreh-osszefugg-kr-mod> – 2024. október 10.).
- Innovációs és Technológiai Minisztérium, *Fogyasztóvédelmi szakmapolitikai program*. Budapest, 2021. (pp. 110).
- Az Országgyűlés Gazdasági Bizottságának 2024. november 12-én, kedden, 9 óra 33 perckor az Országház Tisza Kálmán termében (főemelet 37.) megtartott üléséről készült jegyzőkönyv, Ikt. sz.: GAB-42/38-5/2024., GAB-14/2024. sz. ülés (GAB-56/2022-2026. sz. ülés), 64-66. o. (<https://www.parlament.hu/documents/static/biz42/bizjkw42/GAB/2411121.pdf>).
- Az Országgyűlés Gazdasági Bizottsága Fogyasztóvédelmi Albizottságának 2024. október 29-én, kedden, 9 órakor az Országház Tisza Kálmán termében (főemelet 37.) megtartott

üléséről készült jegyzőkönyv, Ikt. sz.: GAB-42/34-3/2024/FV, FV-2/2024. sz. ülés (FV-5/2022-2026. sz. ülés), 5-9.o. (<https://www.parlament.hu/documents/static/biz42/bizjkw42/GAB/A546/2410291.pdf>).

- Alapvető jogok biztosa 2023. április 20. napján kelt, AJB-95/2023. ügyszámú irata.
- Alkotmányjogi jogalkotásért és fogyasztóvédelemért felelős helyettes államtitkár 2022. szeptember 29-i, XX-FSTR/ID/17/2/(2022) számú irata.
- Agg, G. (2001). Általános helyzetkép a fogyasztóvédelmi oktatásról. In *Konferencia a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásáról (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2001. május 18.)*. (pp. 6-9, melléklet). Budapest, Oktatási Minisztérium & Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség.
- Balla, L. (2019). Néhány fogyasztóvédelmi és versenyjogi kérdés büntetőjogi megközelítésben. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2ksz,1), 32-42.
- Balogh, V. (2023). A viselkedési közgazdaságtan eredményei a fogyasztóvédelemben. *Jogtudományi Közlöny*, 78(2), 67-77.
- Balogh, V., Bencsik, A. & Zavodnyik, J. (Balogh, V. szerk., 2023). *Magyarázat a fogyasztóvédelmi jogi igényérvényesítésről*. (pp. 328). Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft. <https://doi.org/10.55413/557.A2300403.FVO>
- Baranovszky, Gy. & Kóródy, D. (2020). *A fogyasztóvédelmi békéltetés fejlődése Magyarországon*. (pp. 153). Budapest, magánkiadás.
- Barnóczki, D. (2023). The most frequented unfair practices in the beer market in the EU and Hungary. *Iustum Aequum Salutare*, 19(2), 113-128.
- Barta, J. (2023). A pszichés nyomásgyakorlás, mint tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat. In Keserű, B. A. & Szoboszlai-Kiss, K. (szerk.), *Salus Vocalis. Csegöldi indulás – Győri érkezés. Ünnepi tanulmányok Fazekas Judit tiszteletére*. (pp. 33-48). Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft. <https://doi.org/10.59199/salusvocalis.2023.06>
- Barta, J. (2020). Az EU által meghirdetett digitális forradalom hatása a kereskedelmi jog egyes területein: szerződések, fogyasztóvédelem, gazdasági verseny, gazdasági társaságok. *Miskolci Jogi Szemle*, 15(3ksz), 14-26.
- Bartha-Tóth, M. (2021). Az érvénytelenség mint a fogyasztói jogvédelem eszköze. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(2ksz), 289-297. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.3.1035>
- Belovics, E. (2004). A közrend elleni bűncselekmények. In Belovics, E., Molnár, G. & Sinku, P., *Büntetőjog. Különös Rész*. 4. k. (p. 387). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Bencsik, A. (2021). Rekviem egy ágazatért – a fogyasztóvédelmi igazgatás alakváltozatai. *Közigazgatás-Tudomány*, 1(2), 16-28. <https://doi.org/10.54200/kt.v1i2.13>
- Bencsik, A. (2017). A fogyasztóvédelem gazdaságelméleti alapjairól. *Polgári Szemle*, (4-6), 276-290. <https://doi.org/10.24307/psz.2017.1220>
- Bencsik, A. (2016a). *A fogyasztóvédelem közjogi keretei*. (pp. 191). Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.

- Bencsik, A. (2016b). A fogyasztóvédelem közjogi keretei. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 134-151). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Bencsik, A. (2013). A fogyasztók védelmének alkotmányi fundamentumairól. *Közjogi Szemle*, 6(1), 21-31.
- Berki-Süle, M. & Hlédik, E. (2019). Viselkedésgazdaságtan a fogyasztóvédelemben. *Marketing & Menedzsment*, (EMOK különszám), 5-13. <https://doi.org/10.15170/MM.2019.53.EMOK.01>
- Bessenő, A. (2014). A devizahitelek és a római jog. *Iura*, 20(2), 14-25.
- Bíró, P. (2024). A mulasztási perek bírói gyakorlata a közigazgatás hallgatása elleni jogorvoslat hazai fejlődéstörténetének tükrében. *Kúriai Döntések – Bírószági Határozatok*, (4), 703-717.
- Bisztriczki, L. & Kántás, P. (2014). *A szabálysértési törvény magyarázata* (2. kiadás). (p. 645). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Bisztriczki, L. & Kántás, P. (2012). *Az új szabálysértési törvény magyarázata. Gyakorlati kérdések és válaszok a szabálysértési jog köréből*. (pp. 536, 609). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Bócz, E. (1996). A közrend elleni bűncselekmények. In Györgyi, K. & Wiener, A. I. (szerk.), *A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Különös Rész*. (p. 574). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Bodzási, B. (2019). Az Európai Bíróságnak a magyar devizahiteles szerződésekkel kapcsolatos gyakorlata, különös tekintettel az ún. Dunai-ügyben hozott ítéletre. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2019/2), 15-28.
- Bodzási, B. (2018). A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekhez kapcsolódó egyes polgári jogi kérdésekről. *Miskolci Jogi Szemle*, 13(2, 2), 61-75.
- Boros, A., Varga-Grund, Sz. & Gordos, B. (2022). Greenwashing a kozmetikai iparban. A fenntartható termékmegjelölés uniós szabályozása. *Jogtudományi Közlöny*, 77(12), 499-509.
- Burián, L. (1999). A fogyasztóvédelem az új nemzetközi magánjogi szerződési szabályok tükrében. *Magyar Jog*, 46(1), 16-23.
- Burián, L. (1994). Fogyasztóvédelem és nemzetközi jog. *Jogtudományi Közlöny*, 49(8-9), 307-313.
- Buzás, G. & Hámori, A. (2005). Fogyasztóvédelmi oktatás és nevelés. *Fogyasztóvédelmi Szemle*, 2(2), 41-45.
- Czibrik, E. & Pusztahelyi, R. (2022). Online kereskedelmi gyakorlatok tisztességtelensége a Booking.com döntés tükrében. *Miskolci Jogi Szemle*, 17(1), 78-96. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.1.1939>
- Czuczai, J. (1997). Korreferátum a fogyasztóvédelem témájában Gyarmati András előadásához (A Ptk. újabb módosítása az európai jogharmonizáció tükrében). In *Magyar Jogászegylet Tizedik Jogász Vándorgyűlés (Sopron)*. (pp. 71-86). Budapest.

- Csák, Cs. & Nagy, Z. (2021). A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog, különös tekintettel a közpénzügyi szabályozásra. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(1kszt), 226-237.
- Csirszki, M. M. (2022). Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok az élelmiszer-ellátási láncban - A 2019/633/EU irányelv összevetése a magyar szabályozással. *Miskolci Jogi Szemle*, 17(3kszt), 189-195. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.5.2197>
- Darázs, L. (2023). *Digitális fogyasztóvédelem európai perspektívában*. In Keserű, B. A. & Szoboszlai-Kiss, K. (szerk.), *Salus Vocalis. Csegöldi indulás – Győri érkezés. Ünnepi tanulmányok Fazekas Judit tiszteletére*. (pp. 81-92). Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft. <https://doi.org/10.59199/salusvocalis.2023.10>
- Darázs, L. (2010). A fogyasztói szerződések új kollíziós jogi szabályrendszere. *Magyar Jog*, 57(2), 116-128.
- Diós, I. (2000, szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon V.* (pp. 861-863). Budapest, Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója.
- Farkas, A. & Wellmann, Gy. (2012). A hibás teljesítés bírói gyakorlata I-II. *Gazdaság és Jog*, 20(3), 8-11., 20(5), 16-20.
- Fazekas, J. (2024). Fenntartható fejlődés – fenntartható fogyasztás – fenntartható termékek, avagy új uniós jogalkotási kezdeményezések a zöld átállás előmozdítására. In Sándor, I. & Czirfusz, Gy. (szerk.), *Kihívások a magánjog területén a 2020-as évek elején. A Szladits Károly professzor tiszteletére Dunaszerdahelyen 2023. szeptember 21-én tartott konferencia előadásainak szerkesztett változata*. (pp. 27-41). Budapest, Közgazdász Akadémia Kiadó.
- Fazekas, J. (2022a). *Fogyasztóvédelmi jog 2.0.* (pp. 251). Budapest, Gondolat Kiadó.
- Fazekas, J. (2022b). A fogyasztóvédelmi jog digitális transzformációjának újabb eredményei – avagy az áruk, a digitális tartalmak és a digitális szolgáltatások hibás teljesítéséről szóló irányelvek és transzpozíciójuk. *Jog – Állam – Politika*, 14(2. ksz.), 121-130.
- Fazekas, J. (2017). The consumer credit crisis and unfair contract terms regulation – Before and after Kásler. *Journal of European Consumer and Market Law*, 6(3), 99-106.
- Fazekas, J. (2016a). A magyar fogyasztóvédelmi szabályozás fejlődése a rendszerváltástól napjainkig. In Hamar, F. & Hámosi, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 28-59). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Fazekas, J. (2016b). Gondolatok a devizaalapú hitelszerződések jogi hátteréről és a tisztességtelen általános szerződési feltételek érvénytelenségéről. *Jog-Állam-Politika*, 8(4), 73-96.
- Fazekas, J. (2007). *Fogyasztóvédelmi jog*. (pp. 285). Budapest, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- Fazekas, J. (2004, 2001). *Fogyasztóvédelmi jog*. (p. 11.). Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért.
- Fazekas, J. (1995a). *Fogyasztói jogok – fogyasztóvédelem* (p. 34.). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Fazekas, J. (1995b). A fogyasztói szerződések tisztességtelen szerződési feltételeit szabályozó új Európai Unió irányelv és a magyar jog. *Magyar Jog*, 42(11), 660-668.

- Fazekas, J. & Bartha, I. (2024). A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok szabályozása, avagy a versenyjog és a fogyasztóvédelem közös metszéspontja. *Jogtudományi Közlöny*, 79(10), 470-478. <https://doi.org/10.59851/jk.79.10.5>
- Fazekas, R. (2020). A választottbírósi kikötés a fogyasztóvédelem nézőpontjából. *Gazdaság és Jog*, 28(9), 13-19.
- Fekete, O. (2009). A fogyasztóvédelem néhány problémájáról a közigazgatási jog és a büntetőjog szemüvegén keresztül. *Jogtudományi Közlöny*, 64(9), 383-390.
- Ferge, Zs. (2024). A televízió nézők túlzott reklámmal szembeni védelméről – az EUB RTI vs. AGCOM ügyben hozott döntéséről. *Gazdaság és Jog*, 32(5-6), 52-61.
- Filó, M. (2016). A fogyasztók megtévesztése – gondolatok a büntetőjogi jogtárgy-védelem határainról. In Hamar, F. & Hámos, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 164-171). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Frank, M. (2022). A termékfelelősség alkalmazásának dilemmái az Európai Unió jogában. *Európai Jog*, 22(1), 21-27.
- Frivaldszky, J. (2016). A pénzügyi világválságból a klasszikus természetjogi elvek újbóli érvényesülése felé. In Hamar, F. & Hámos, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 73-120). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Frivaldszky, J. (2015). A vasárnapi kötelező pihenőnap természetjogi alapjai és közpolitikai lehetőségei. *Iustum Aequum Salutare*, 15(1), 59-99.
- Fuglinszky, Á. (2016). *Fogyasztói adásvétel, kellék- és termékszavatosság. Elemzések az uniós jog és az új Ptk. kapcsolatához*. (pp. 204). Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Gárdos, P. & Rácz, A. (2012). Néhány gondolat a Pénzügyi Békéltető Testületről. *Gazdaság és Jog*, 20(4), 17-21.
- Gelencsér, D. (2021). A fogyasztóvédelem eljárásjogi eszközrendszere és a társadalmi fenntarthatóság. In Gelencsér, D. & Selnicean, L. (szerk.), *Uniós polgári eljárásjogi vívmányok a társadalmi fenntarthatóság szolgálatában*. (pp. 110-117). Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Gellén, K. (2019). Fogyasztók és vállalkozások az új üzleti modellek és a digitális technológiai környezet promóciós tendenciái tükrében. *Gazdaság és Jog*, 27(7-8), 7-12.
- Glavanits, J. (szerk., 2023), *Fogyasztóbarát mesterséges intelligencia – a velünk élő AI egyes aktuális kérdései*. (pp. 105). Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft.
- Gombos, K. (szerk., 2024a), *A fogyasztóvédelem aktuális kihívásai*. (pp. 199). Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Gombos, K. (2024b). Az uniós fogyasztóvédelmi jog modernizációja. *Jogtudományi Közlöny*, 79(6), 305-312. <https://doi.org/10.59851/jk.79.06.4>
- Gombos, K. & Lehoczky, B. (2019). A tisztességtelen szerződési feltételek eltávolítása a magyarországi devizaalapú hitelszerződésekből. *Jogtudományi Közlöny*, 74(11), 434-444.
- Gödölle, I. (2014). *A fogyasztók megtévesztése a védjegyjogban*. *Jogtudományi Közlöny*, 69(3), 142-153.

- Hajnal, Zs. (2024). A fogyasztóvédelem kihívásai a legújabb szabályozás tükrében. In Glavanits, J. & Szabó, T. (szerk.), *Kiszolgáltatott csoportok a digitális világban. A digitalizáció jogalkotói és jogalkalmazói kihívásai.* (pp. 79-89). Győr, UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft.
- Hajnal, Zs. (2020a). A békéltető testületi döntések bírói felülvizsgálatának gyakorlata. *Gazdaság és Jog*, 28(10), 9-14.
- Hajnal, Zs. (2020b). A fogyasztási cikkek adásvételének szabályozási kísérlete és legújabb módosításai az Európai Unióban és a magyar jogban. *Gazdaság és Jog*, 28(7-8), 6-11.
- Hajnal, Zs. (2015). A fogyasztói szerződések sajátos jelensége: a timesharing szerződés. *Gazdaság és Jog*, 23(5), 14-17.
- Hajnal, Zs. (2014). Az online árverés és a fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 22(1), 21-25.
- Hajnal, Zs. (2013). *A fogyasztói jogok egységes európai szabályozásának lehetséges irányai.* PhD-értekezés. (pp. 251). Debrecen, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományok Doktori Iskola.
- Halász, Zs. (2024). A MiCA rendelet hatása az uniós kriptoszabályozásra – különös tekintettel a fogyasztók védelmére. In Glavanits, J. & Szabó, T. (szerk.), *Kiszolgáltatott csoportok a digitális világban. A digitalizáció jogalkotói és jogalkalmazói kihívásai.* (pp. 55-67). Győr, UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft.
- Halász, Zs. (2022). Kihívások a pénzügyi fogyasztóvédelem szabályozásában: kriptoeszközök és ügyfélvédelem. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 75-83.
- Hamar, F. & Hámori, A. (szerk., 2016). *A fogyasztók etikai és jogi védelme.* (pp. 176). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Harsági, V. (2023). A fogyasztóvédelmi eszköztár bővülése – a képviseleti keresetekről szóló irányelv. *Iustum Aequum Salutare*, 19(3), 143-155.
- Hámori, A. (2025). Ügyészési lépések hatósági aktusokkal szemben, bírósági reflexiókkal. *Jog – Állam – Politika*, 17(1), 77-87. <https://doi.org/10.58528/JAP.2025.17-1.77>
- Hámori, A. (2024a). A fogyasztóvédelmi jog fejlődése. *Business & Diplomacy Review*, 2(2), 65-77.
- Hámori, A. (2024b). Kérelmező-ügyfél-e a fogyasztó? *Jog – Állam – Politika*, 16(2), 167-183. <https://doi.org/10.58528/JAP.2024.16-2.167>
- Hámori, A. (2023a). A fogyasztó ügyféli státusza. *Új Magyar Közigazgatás*, 16(1), 63-68.
- Hámori, A. (2023b). Fogyasztóvédelmi oktatás a Budapesti Gazdasági Egyetemen. *Multidiszciplináris Kihívások Sokszínű Válaszok*, (1ksz) 39-65. <https://doi.org/10.33565/MKSV.2023.KSZ.01.02>
- Hámori, A. (2023c). A felszolgálati díj- és az ügyfél-, kérelmező-kutatás legújabb eredményei. In Szegedi, K. (szerk.), *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2023.* (pp. 142-148). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem. https://doi.org/10.29180/978-615-6342-76-8_17

- Hámori, A. (2023d). A felszolgálati díj természete – a fogyasztó ügyféli, kérelmezői státusza. In Varga, J., Csiszár-Kocsir, Á. & Garai-Fodor, M. (szerk.), *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században 2023/1. kötet. Kihívások és lehetőségek a gazdaság eltérő szegmenseinél interdiszciplináris megközelítésben*. (pp. 200-224). Budapest, Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar.
- Hámori, A. (2023e). A felszolgálati díj-kutatás II. In Szegedi, K. (szerk.), *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2022*. (pp. 106-115). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem. https://doi.org/10.29180/978-615-6342-49-2_12
- Hámori, A. (2022a). A felszolgálati díj-kutatás I. In Szegedi, K. (szerk.), *Szemelvények a BGE kutatásaiból 2022*. (pp. 98-105). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem. https://doi.org/10.29180/978-615-6342-49-2_11
- Hámori, A. (2022b). A fogyasztóvédelmi jog jelentősége. In Bánhegyi, M., Fekete-Frojimovics, Zs. & Hámori, A. (szerk.), *Gazdaság és gasztronómia. Ünnepi kötet Lugasi Andrea tiszteletére*. (pp. 118-137). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2022c). Kérelmező és/vagy bejelentő – ügyfél, harmadik személy, egyéb érdekelt? Újabb „csemege” a fogyasztóvédelmi hatóság legújabb gyakorlatából, békéltető testületi fűszerezéssel, avagy egy hibás teljesítés margójára. *Iustum Aequum Salutare*, 18(2), 27-77.
- Hámori, A. (2021). Fogyasztóvédelmi aktualitások. Javaslatok jogszabályok módosítására. *Iustum Aequum Salutare*, 17(1), 63-112.
- Hámori, A. (2020a). Békéltetés – másként? A kánonjog és a világi jog gyűrűjében. Prof. dr. habil., dr. jur. Hársfai Katalin PhD, lic. iur. can., theol., egyetemi tanár tiszteletére, születésének 70. évfordulója alkalmából. In Kuminetz, G., Szabó, P. & Ujházi, L. (szerk.), *Ratio intellegendi et ordo vivendi. Ünnepi kötet Hársfai Katalin 70. születésnapja alkalmából*. (pp. 133-156). Budapest, Pázmány Press.
- Hámori, A. (2020b). A fogyasztóvédelem jelentősége és békéltető testületi aktualitása. *Gazdaság és Jog*, 28(6), 1-6.
- Hámori, A. (2019a). A fogyasztói szavatossági és jótállási igények intézésének szabályozása és gyakorlata. *Magyar Jog*, 66(4), 212-219.
- Hámori, A. (2019b). Az Fgytv. békéltető testületet és fogyasztóvédelmi politikát is érintő 2019. évi módosításának kritikája. A fogyasztóvédelem fel-, illetve leértékelődése. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 37-68.
- Hámori, A. (2018-2019). Fogyasztói jogok érvényesülése hatósági eljárásban 1-2. *Jura*, 24(2), 378-393., 25(1), 271-292.
- Hámori, A. (2018a). Javaslatok a 'fogyasztók' fokozottabb védelme érdekében. A 'vásárlók könyve' és a 'vásárlói' (fogyasztói) panaszfórumokról szóló tájékoztató jogi szabályozása történeti áttekintéssel. *Iustum Aequum Salutare*, 14(1), 63-98.
- Hámori, A. (2018b). A „szálloda” és a vendéglátó üzlet üzemeltetőjének letéti felelőssége az új Ptk.-ban és a bírói gyakorlatban. In Verebes, P. & Fekete-Frojimovics, Zs. (szerk.), *Üzleti szintű szervezés és gazdálkodás a vendéglátásban*. (pp. 219-236). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.

- Hámori, A. (2018c). A felszolgálati díj és a fogyasztók védelme az alapvető jogok biztosának eljárása kapcsán. In „*Sport – Gazdaság – Turizmus*” Kautz Gyula Emlékkonferencia 2017. június 8. tanulmánykötet. (pp. 1-11). Győr, Széchenyi István Egyetem. <https://doi.org/10.24169/DJM/2017/1-2/3>
- Hámori, A. (2017a). *Fogyasztóvédelem a jogágak tükrében I.* (pp. 3, 15-206). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2017b). A fogyasztó szavatossági és jótállási igénye. *Gazdaság és Jog*, 25(12), 21-23.
- Hámori, A. (2017c). Javaslat a 'rossz minőségű termék forgalomba hozatala' büntetőjogi törvényi tényállás alapesete büntetési tételének és egyes szabálysértési rendelkezések módosítására. *Jog-Állam-Politika*, 9(4), 253-270.
- Hámori, A. (2017d). A „vásárlói” (fogyasztói) panasz fórumokról szóló tájékoztató jogi szabályozása történeti áttekintéssel. *Gazdaság és Jog*, 25(7-8), 42-46.
- Hámori, A. (2017e). A „termékbemutatók” fogyasztóvédelmi jogi szabályozása (Aktuális problémák és válaszok). *Jogtudományi Közlöny*, 72(4), 183-191.
- Hámori, A. (2017f). A homeopátiás „gyógyszer” elnevezéséről (a homeopátia, a „homeopátiás szerek” jogi szabályozása). *Jura*, 23(2), 315-326.
- Hámori, A. (2017g). A felszolgálati díj szabályozásáról az alapvető jogok biztosának eljárása kapcsán. *Debreceni Jogi Műhely*, 14(1-2), 19-40. <https://doi.org/10.24169/DJM/2017/1-2/3>
- Hámori, A. (2016a). A fogyasztóvédelem jelentősége és oktatása. Javaslatok Magyarország V. középtávú fogyasztóvédelmi politikájához. *Jogtudományi Közlöny*, 71(3), 175-183.
- Hámori, A. (2016b). Bevezetés a fogyasztók etikai és jogi védelmébe. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme.* (pp. 6-16). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2016c). A fogyasztók védelme a polgári jogban – különös tekintettel az új Ptk. rendelkezéseire. *Minőség és Megbízhatóság*, 50(50), 308-321.
- Hámori, A. (2016d). A felszolgálati díj és a fogyasztók védelme. *Közjogi Szemle*, 9(3), 49-58.
- Hámori, A. (2016e). Vélemény az üzletek vasárnapi nyitva tartásának tilalmáról munkavállaló-, család- és fogyasztóvédelmi szempontból. *Magyar Bioetikai Szemle*, 22(1), 13-34.
- Hámori, A. (2016f). *Etika. Erkölcsi alapfogalmak gazdaságetikai kitekintéssel.* (pp. 27-42, 55-68). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Hámori, A. (2015a). A fogyasztók védelme és az új Ptk. *Magyar Jog*, 62(5), 257-273.
- Hámori, A. (2015b). Az új Ptk. fogyasztói védelme. In Hamar, F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások. Sokszínű válaszok 5/1.* (pp. 35-51). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2015c). A „vasárnapi munkavégzés tilalma” fogyasztóvédelmi nézőpontból. *Iustum Aequum Salutare*, 15(2), 127-135.

- Hámori, A. (2014). *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme.* (pp. 3, 15-41). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2013a). A nem természetes személy laikusok fogyasztói védelmének változásai (A „fogyasztó” fogalom változásai a magyar jogban – különös tekintettel az Fgytv.-re és az új Ptk.-ra). In Hamar, F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások. Sokszínű válaszok* 3. (pp. 28-32). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2013b). A hibás teljesítés az új Ptk.-ban. In Hamar, F. (szerk.), *Multidiszciplináris kihívások. Sokszínű válaszok* 2. (pp. 46-56). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2012a). A fogyasztó fogalom aktuális jogalkotási és jogalkalmazási dilemmái. *Agora*, 45-64.
- Hámori, A. (2012b). A vállalkozások fogyasztói minősége. *Gazdaság és Jog*, 20(9), 8-11.
- Hámori, A. (2011). Kötelező jótállás - fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 19(6), 21-24.
- Hámori, A. (2010a). A vendéglátó üzletek kategóriába sorolásának jogi szabályozása. *Magyar Jog*, 57(3), 164-171.
- Hámori, A. (2010b). *A vendéglátás etikája.* (pp. 36-37). Budapest, Bodnár Bt.
- Hámori, A. (2009a). A „fogyasztó”-fogalom „dilemmái” különös tekintettel az Fgytv. módosításában és az új Ptk.-javaslatban foglaltakra. *Magyar Jog*, 56(2), 88-97.
- Hámori, A. (2009b). A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői” (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”). In Majoros, P. (szerk.), *Kultúraközi párbeszéd az üzleti világban (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2008).* (pp. 150-166). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2008a). A közösségi fogyasztóvédelmi politika és jog fejlődése. *Agora*, 39-54.
- Hámori, A. (2008b). A szálláshely osztályba, a vendéglátó üzlet kategóriába sorolása bejelentésének jogi természetéről. *Magyar Jog*, 55(6), 423-428.
- Hámori, A. (2008c). A gazdaság etikai aspektusa – „reformok útján”. In Majoros, P. (szerk.), *Reformok útján (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2007).* (pp. 428-433). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2007a). *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai.* (pp. 4, 7, 16-39, 126). Budapest, magánkiadás.
- Hámori, A. (2007b). Felszolgálati díj a magyar jogban. In Majoros, P. (szerk.), *Stratégiák 2007 és 2013 között (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2006).* (pp. 304-316). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2006). Az üzlet üzemeltetője kategóriába, illetve osztályba sorolása bejelentésének jogi természetéről és a hatóságnak e bejelentéssel kapcsolatos magatartásáról. *Szakmai Füzetek*, (16), 125-127.
- Hámori, A. (2005). A csomagküldő kereskedelem és az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás jogi szabályozásának kapcsolata. In Majoros, P. (szerk.), *Tudástranszfer és információ társadalom (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2004).* (pp. 171-178). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.

- Hámori, A. (2004). Az egyes vendéglátó-ipari munkakörök betöltéséhez szükséges alkalmassági-képesítési feltételek jogi szabályozása (fogyasztóvédelmi jogi aspektusok). In Majoros, P. (szerk.), *Magyarország a gazdasági fejlődés keresztútján (Budapesti Gazdasági Főiskola Tudományos Évkönyv 2003)*. (pp. 190-194). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Hámori, A. (2003). *A vendéglátás fogyasztóvédelmi jogi szabályozása*. (pp. 137-292). Budapest, Label Kereskedelmi, Szolgáltató és Kiadói Kft.
- Hámori, A. (2001a). Fogyasztóvédelmi jogi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Főiskolai Karán. In *Konferencia a fogyasztóvédelmi ismeretek oktatásáról (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2001. május 18.)*. (pp. 23-26). Budapest, Oktatási Minisztérium & Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség.
- Hámori, A. (2001b). Fogyasztóvédelmi jogi oktatás a Budapesti Gazdasági Főiskolán. *Fogyasztóvédelem*, 3(8-9), 17.
- Hegedűs-Lénárd, E. (2023). Az áruhitelzés potenciális kihívója, a BNPL-szolgáltatás. *Jogtudományi Közlöny*, 78(10), 470-475.
- Jagusztin, T. (2021). A fogyasztói jogsértések megszüntetésére irányuló eljárások reformja – az új irányelv küszöbén. *Gazdaság és Jog*, 29(6), 19-24.
- Jeney, P. (2005). Fogyasztóvédelmi politika. In Kende Tamás & Szűcs Tamás (szerk.), *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. (pp. 655-698). Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Józson, M. (2022). Fogyasztóvédelem az Európai Unióban a COVID-19 járvány idején és azon túl: merre tart az európai uniós fogyasztóvédelmi jog? *Európai Jog*, 22(5), 16-29.
- Józson, M. (2019a). 'New Deal for Consumers' (?) (az európai uniós fogyasztóvédelmi jog korszerűsítését, a szabályok egységesítését és a végrehajtás erősítését célzó irányelvtervezetek margójára). *Európai Jog*, 19(6), 14-24.
- Józson, M. (2019b). Az áruk szabad mozgása az Európai Unióban, és a tagállami fogyasztóvédelem érvényesülése a negatív és a pozitív integráció közötti összefüggések tükrében. *Jogtudományi Közlöny*, 74(6), 251-265.
- Józson, M. (2018a). Kettős termékmérce alkalmazása az Európai Unió belső piacán: a jogi megoldáskeresés útvesztői Brüsszelben és Közép-Kelet-Európában. *Gazdaság és Jog*, 26(10), 3-9.
- Józson, M. (2018b). „Kié a fogyasztó?": a gyengébb fél (a fogyasztó) védelme a tagállamok és az Európai Unió között megosztott fogyasztóvédelmi hatáskör útvesztőiben. *Európai Jog*, 18(6), 32-43.
- Józson, M. (2018c). A tisztességtelen szerződési feltételek uniós jogi szabályozásának jogdogmatikai és jogpolitikai kérdései. *Magyar Jog*, 65(2), 74-85.
- Juhász, K. (2018). Fogyasztói jogok és a végrehajtási záradék. *Iustum Aequum Salutare*, 14(4), 183-190.
- Julesz, M. (2007). Gondolatok a termékfelelősségről, termékszavatosságról és a környezetvédelmi magánjogról. *Magyar Jog*, 54(1), 45-48.

- Kalas, T. (2022). A fogyasztó ügyféli jogállásának kérdései (2022. november 30-i, BGE-n rendezett fogyasztóvédelmi jogi konferencián elhangzott előadás írásbeli változata – <https://kuria-birosag.hu/hu/kuriai.dontesek/kalas-tibor-fogyasztó-ügyféli-jogallasanak-kerdesei>; Kúriai Döntések, Fórum, 2023/VI.).
- Karsai, K. (2011). *Fogyasztóvédelem és büntetőjog*. (pp. 274). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Karsai, K. (2010). A büntetőjogi jogtárgyak a hamis áruk elleni küzdelemben. *Magyar Jog*, 57(12), 720-726.
- Karsai, K. (2008). A büntetőjogi fogyasztóvédelem egyes általános kérdéseiről. *Jogtudományi Közlöny*, 63(7-8), 333-340.
- Kárász, M. (2024). Ítélettel vagy végzéssel kell dönteni a mulasztási perben a közigazgatási cselekményként történő minősítésről? *Magyar Jog*, 71(5), 307-310.
- Kende, T. & Nagy, K. (2004). A szavatosság és a jótállás intézményeinek újraszabályozása az EU jogharmonizáció jegyében. *Európai Jog*, 4(5), 22-26.
- Kenderes, A. (2008). A 2008-as fogyasztói irányelv a hitelmegállapodásokról – ante portas. *Jogtudományi Közlöny*, 63(11), 544-552.
- Kertész, G. (2016). Devizahitelek – jog és/vagy erkölcs. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme*. (pp. 121-133). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.
- Király, M. (2001). A fogyasztóvédelmi irányelvek értelmezése az Európai Bíróság joggyakorlatában. In *Ius Privatum – Ius Commune Europae. Liber Amicorum Studia Ferenc Mádl Dedicata. Az ELTE Nemzetközi Magánjogi és Polgári Jogi Tanszékének munkatársai köszöntik a tudóst és a barátot*. (pp. 135-149). Budapest, ELTE ÁJK Nemzetközi Magánjogi Tanszék.
- Király, M. (2000). Az Európai Közösségek irányelveinek hatása a szerződési jogra a fogyasztóvédelem területén. *Magyar Jog*, 47(6), 325-338.
- Király, P. B. (2020). A kriptovaluták pénzügyi fogyasztóvédelmi aspektusai. *Iustum Aequum Salutare*, 16(4), 45-58.
- Kis, T. (2025). Folytatódó devizahiteles perek. *Jogtudományi Közlöny*, 80(2), 84-91. <https://doi.org/10.59851/jk.80.02.4>
- Koczka, É. (1996). A gazdasági bűncselekmények. In Györgyi, K. & Wiener, A. I. (szerk.), *A Büntető Törvénykönyv magyarázata. Különös Rész*. (p. 603). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Koltay, A., Szikora, T. & Lapsánszky, A. (szerk., 2024). A vadnyugat vége? Tanulmányok az Európai Unió platformszabályozásáról. (pp. 535, 27 tanulmány). Budapest, ORAC Kiadó Kft.
- Kozák, K. (2024). Az aránytalan többletköltség értelmezése a szavatossági jogok rendszerében, kitekintéssel a bírói gyakorlatra. In Gombos, K. (szerk., 2024a), *A fogyasztóvédelem aktuális kihívásai*. (pp. 33-51). Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Köhidi, Á. (2014). *A fogyasztói csoportok jogi szabályozása és a kapcsolódó szerződések érvénytelensége*. *Gazdaság és Jog*, 22(2), 8-13.

- Lattmann, T. (2011). Fogyasztóvédelmi politika. In Kende Tamás & Szűcs Tamás (szerk.), *Bevezetés az Európai Unió politikáiba*. (pp. 535-585). Budapest, CompLex Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- Lábady, T. (2014). A lektor előszava. In Hámori, A., *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba. A fogyasztók magán- és közjogi védelme*. (p. 9). Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola.
- Lábady, T. (2007). A lektor előszava. In Hámori, A., *Bevezetés a fogyasztóvédelmi jogba I. A fogyasztóvédelmi jog alapjai*. (p. 7). Budapest, magánkiadás.
- Lábady, T. (1994). A termékfelelősség intézménye és a magyar termékfelelősségi törvény. *Jogtudományi Közlöny*, 49(3), 118-122.
- Lábady, T. (1976a). A hibás teljesítés és a termékfelelősség összefüggéseiről. *Jogtudományi Közlöny*, 31(12), 692-698.
- Lábady, T. (1976b). A fogyasztóvédelmi rendszerről és a fogyasztók érdekeinek polgári jogi védelméről. *Magyar Jog*, 23(4), 875-886.
- Lábady, T. (1974). A kötelelem zárt struktúrájának felbomlása a termékfelelősség jogában. *Jogtudományi Közlöny*, 29(12), 700-707.
- Loos, M. (2019). The modernization of European consumer law: A pig in a poke? *European Review of Private Law*, (1), 113-134. <https://doi.org/10.54648/ERPL2019006>
- Maros, M. (2023). Az európai fogyasztói jogviták alternatív rendezése online vitarendezési platformon keresztül. *Jog-Állam-Politika*, 15(3), 155-189. <https://doi.org/10.58528/JAP.2023.15-3.155>
- Menyhárd, A. (2001). A fogyasztói adásvételről szóló EK Irányelv átültetésének problémái. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 3(4-5), 54-55.
- Mészáros, P. E. (2019). Az Európai Unió Bíróságának ítélkezése a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat, illetve tisztességtelen szerződési feltétel fogyasztókkal szembeni irányelveivel kapcsolatosan. *Európai Jog*, 19(3), 36-40.
- Milassin, L. (2014). *Fogyasztóvédelem és az online vitamegoldó eljárás. Iustum Aequum Salutare*, 10(2), 95-104.
- Miskolczi-Bodnár, P. (2018). Fogyasztóvédelmi szabályok a Ptk.-ban. *Magyar Jog*, 65(11), 593-604.
- Miskolczi-Bodnár, P. & Sándor, I. (2012). *A fogyasztóvédelmi jog európai gyökerű magyar szabályozása I-II*. (pp. 124, 165). Budapest, Patrocinium Kft.
- Molnár, G. M. (2013). A fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények. In Belovics, E., Molnár, G. M. & Sinku, P., *Büntetőjog II. Különös Rész. A 2012. évi C. törvény alapján* 2nd ed., (pp. 836-878). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Molnár, G. (2004). A gazdasági bűncselekmények. In Belovics, E., Molnár, G. & Sinku, P., *Büntetőjog. Különös Rész*. 4. k. (pp. 452, 459). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Nagy, G. B. (2016). Gondolatok a büntetőjog fogyasztóvédelemben betöltött lehetséges szerepéről. *Magyar Jog*, 63(10), 597-603.

- Nemessányi, Z. (2004). A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv. *Európai Bírósági Ítéletek*, 2(1), 3-6.
- Németh, Cs. (2020). A pénzügyi szektorban a fogyasztókkal szemben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételek jogi megítélése az európai uniós Bíróság joggyakorlatában. *Európai Jog*, 20(1), 21-32.
- Németh, Cs. (2016). *Az általános szerződési feltételek tisztességtelenségének aktuális kérdéseiről a bankjog területén. Gazdaság és Jog*, 24 (11-12), 28-35.
- Németh, Cs. (2015). A pénzügyi fogyasztóvédelmi jog fejlődése Magyarországon 2008–2014 között (I-II. rész). *Gazdaság és Jog*, 23(1), 3-11., 23(3), 3-11.
- Németh, Cs. (2014). A devizahiteles perek joggyakorlati tapasztalatairól. *Gazdaság és Jog*, 22(4), 3-9.
- Orbán, E. (2024). A légi utasok jogainak védelmét biztosító eszközök az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlöny*, 79(9), 419-427. <https://doi.org/10.59851/jk.79.09.4>
- Orosz, F. (2022). A fogyasztók érdekeit szolgáló, szavatossági és jótállási igények intézésének módosított hazai szabályozása. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 161-173.
- Osztovits, A. (2012). A bíróságok feladatai a fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos jogvitákban. *Gazdaság és Jog*, 20(3), 11-17.
- Osztovits, A. (2009). A közösségi jog hatása a fogyasztói szerződések magyar szabályozására és joggyakorlatára. *Gazdaság és Jog*, 17(12), 11-15.
- Osztovits, A. (szerk., 2006), *Európai fogyasztóvédelmi magánjog. Jogszabálygyűjtemény.* (pp. 197). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Osztovits, A. & Virág, Cs. (2008). Illetékességi kikötés mint tisztességtelen szerződési feltétel – kérdések és kételyek a közösségi és a magyar jog tükrében. *Magyar Jog*, 55(8), 532-541.
- Panka, Z. (2010). Áruhamisítás – fogyasztóvédelem történeti megközelítésben. *Agora*, (6), 56-66.
- Papp, T. (2024). Kérdések és felvetések az Európai Unió digitális jogalkotásának hatásáról a magyar szerződési jogra. In Sándor, I. & Czirfusz, Gy. (szerk.), *Kihívások a magánjog területén a 2020-as évek elején. A Szladits Károly professzor tiszteletére Dunaszerdahelyen 2023. szeptember 21-én tartott konferencia előadásainak szerkesztett változata.* (pp. 213-232). Budapest, Közjegyzői Akadémia Kiadó. https://doi.org/10.59851/9789632586328_01
- Papp, T. (2011). Fogyasztó-e az utas? *Magyar Jog*, 58(10), 616-619.
- Pázmándi, K. (2021). Médiatartalmak forradalma és a „marketingjog” – újkori fogyasztóvédelem a digitális médiapiacon. *Gazdaság és Jog*, 29(11-12), 2-6.
- Pázmándi, K. (2020). A jogi értelemben vett fogyasztókép átfarmálódásáról, azaz mit üzen a viselkedési közgazdaságtan a jogi beavatkozás paradigmájáról. *Gazdaság és Jog*, 28(11-12), 73-77.
- Pázmándi, K. (2016). Kereskedelmi kommunikáció és fogyasztóvédelem – a fogyasztó verseny- és reklámjogi védelme. In Hamar, F. & Hámori, A. (szerk.), *A fogyasztók etikai és jogi védelme.* (pp. 152-163). Budapest, Budapesti Gazdasági Egyetem.

- Pázmándi, K. (2008). A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalma. *Gazdaság és Jog*, 16(9), 3-7.
- Pfeiffer, J. J. (2016). A devizaperek másként, avagy a végrehajtás megszüntetése iránti perek, és ami mögöttük van. *Gazdaság és Jog*, 24(9), 14-20.
- Pribula, L. (2009). A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat és a reklám – a szabályozási koncepció megváltozása. *Jogtudományi Közlöny*, 64(5), 229-233.
- Pusztahelyi, R. (2020). A felelősségkizáró és -korlátozó kikötések általános szerződési feltételekben, illetve a fogyasztóval szemben. *Gazdaság és Jog*, 28(9), 1-6.
- Pusztahelyi, R. & Czibrik, E. (2022). Online kereskedelmi gyakorlatok tisztességtelensége a Booking.com döntés tükrében. *Miskolci Jogi Szemle*, 17(1), 78-96. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.1.1939>
- Raffai, K. & Jauernik, M. (2024). A fogyasztói minőség meghatározása a bírósági és az alternatív vitarendezési eljárásokban. In Glavanits, J. & Szabó, T. (szerk.), *Kiszolgáltatott csoportok a digitális világban. A digitalizáció jogalkotói és jogalkalmazói kihívásai*. (pp. 91-104). Győr, UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft.
- Rácz, L. (2020). Múltba tekintő gondolatok: szerződési szabadság és fogyasztóvédelem, avagy a magánjog alkalmazkodóképességének korlátairól. *Magyar Jog*, 67(12), 677-684.
- Rigó, Cs. B., Szoboszlai, I. & Csirszki, M. M. (szerk., 2023). *A hazai fogyasztóvédelmi jog áttekintése: alapok, kihívások, aktualitások*. (pp. 376; 22 tanulmány). Budapest, GVH.
- Selnicean, L. (2024). A fogyasztói igényérvényesítés vívmányai: a cselekvő és elérhető fogyasztóvédelem. *Magyar Jog*, 71(12), 705-711.
- Sepsi-Keyha, E. (2019). Adatvédelem, fogyasztóvédelem és versenyjog határán – hatás-köri kérdések, eljárási következmények. *Versenytükör*, 15(1), 40-51.
- Simon, K. L. (2019a). Az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás hibái és jogkövetkezményei. *Jogtudományi Közlöny*, 74(12), 489-496.
- Simon, K. L. (2019b). A tisztességtelen szerződési feltételek vizsgálatának hazai bírói gyakorlata a devizahiteles perekben. *Európai Tükör*, 24(3), 59-78. <https://doi.org/10.32559/et.2019.3.5>
- Simon, R. (2016). A fogyasztói viták alternatív vitarendezése Európában – ötlet-verseny és fórum shopping a nemzeti szabályozás és implementációs kötelezettség tükrében? *Iustum Aequum Salutare*, 12(2), 63-89.
- Somssich, R. (2014). Az Európai Bíróság ítélete a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről: A tisztességtelenségi vizsgálat terjedelme. *Jogesetek Magyarázata*, (4), 73-83.
- Strihó, K. (2020). Az influencer jogi megítélése. *Jogtudományi Közlöny*, 75(4), 174-179.
- Strihó, K. (2011). Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, Az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről szóló 2000/31/EK irányelv hazai és franciaországi implementációjának összehasonlítása. *Jogtudományi Közlöny*, 66(1), 28-39.
- Szabó, P. (2017). A fogyasztó fogalma és a fogyasztói szerződés értékelésének egyes kérdései az Európai Unió Bíróságának néhány újabb döntése tükrében. *Európai Jog*, 17(1), 1-6.

- Szabó, P. (2006). Az Ynos Kft.-ügyben hozott luxemburgi bírósági ítélet előzményei és utóélete – az előterjesztő magyar bíró szemével. *Európai Jog*, 6(5), 31-36.
- Szeghő, K. (2015). „Devizaperek” egy bíró szemével. *Gazdaság és Jog*, 23(12), 3-10.
- Szendrő, É. M. (2020). A fogyasztóvédelem kialakulása és fejlődéstörténete. *Jogtörténeti Szemle*, 18(2), 34-40.
- Szépvölgyi, E. (2019). A fogyasztói jogviták hatékony rendezésének jelene és jövője. *Jog-Állam-Politika*, 11(3), 103-118.
- Szikora, V. & Árva, Zs. (szerk., 2018). *A fogyasztók védelmének új irányai és kihívásai a XXI. században*. (pp. 364; 19 tanulmány). Debrecen, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Szikora, V. & Hajnal, Zs. (szerk., 2020), *A fogyasztói adásvétel és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tagállami szabályozásának összehasonlító elemzése – Csehország, Magyarország, Lengyelország, Románia és Szlovákia*. (pp. 265). Debrecen, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. *Debreceni Jogi Műhely*, 17(1-2), 1-265. <https://doi.org/10.24169/DJM/2020/1-2/10>
- Szilágyi, F. (2024). A fogyasztói személyes adatok hitelbiztosítékként való bevonása. Digitális vagyontárgy? *Jogtudományi Közlöny*, 79(4), 178-192. <https://doi.org/10.59851/jk.79.04.3>
- Szilágyi, G. (2021). Fogyasztóvédelmi szempontok a szellemi alkotások területén. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(1,1), 149-166. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.1.946>
- Szoboszlai, I. & Zenisek, A. (2022). Kötelezettségvállalás a fogyasztóvédelmi típusú versenyfelügyeleti eljárásokban. *Gazdaság és Jog*, 30(9-10), 27-34.
- Szollárné Béleczy, M. (2021). Hogyan járjunk el panasz vagy közérdekű bejelentés esetén. *Új Magyar Közigazgatás*, 14(2), 64-74.
- Szolnoki-Nagy, R. (2014). Fogyasztóvédelem az Európai Unióban. *Európai Tükör*, 19(2), 143-160.
- Tattay, L. (2015). Az európai Fogyasztói Jogi Irányelv átültetése Magyarországon. *Gazdaság és Jog*, 23(7-8), 3-13.
- Tattay, L. (2014). A fogyasztói jogi irányelv kritikája. In Csehi, Z., Koltay, A., Landi, B. & Pogácsás, A. (szerk.), *(L)ex Cathedra et Praxis. Ünnepi kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából*. (pp. 351-373). Budapest, PPKE JÁK.
- Tattay, L. (2005). Közvetlen fogyasztóvédelmi előírások a szellemi alkotások jogában. *Jogtudományi Közlöny*, 60(6), 295-299.
- Tigelaar, L. (2019). How to sanction a breach of information duties of the Consumer Rights Directive? *European Review of Private Law*, (1), 27-58. <https://doi.org/10.54648/ERPL2019003>
- Toldy Miklósné Farkas, É. (2023). A mediáció eszköztára, technikái, módszerei használatának lehetősége és jellemzői az általános fogyasztóvédelmi békéltetésben. *Magyar Jog*, 70(10), 594-606.
- Tóth, A. (2024a). Az Európai Unió mesterséges intelligencia törvényéről. *Gazdaság és Jog*, 32(5-6), 3-11.

- Tóth, A. (2024b). Devizahiteles ügyek és a bíróságok uniós jogon alapuló kártérítési felelőssége. *Jogtudományi Közlöny*, 79(1), 1-11. <https://doi.org/10.59851/jk.79.01.1>
- Tóth, A. (2024c). *A digitális átalakulás szabályozása az Európai Unióban*. (pp. 280). Budapest, ORAC Kiadó Kft.
- Tóth, A. (2021). Fogyasztóvédelmi, adatvédelmi, médiajogi és versenyjogi eszközök együttes alkalmazása az online figyelempiacok kudarcainak kiküszöbölésére. *Infokommunikáció és Jog*, (2), 8-14.
- Traub, F. (1995). A fogyasztó fogalma a versenyjogban. Jogösszehasonlító áttekintés. *Versenyismeret*, 43(10-11), 70-103. (ford. Pappné Ritter, J.)
- Ulrich, Á. (2022a). A digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló (EU) 2019/770 irányelv legfontosabb rendelkezései, valamint az irányelv hazai átültetése. *Európai Jog*, 22(3), 1-10.
- Ulrich, Á. (2022b). A digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló (EU) 2019/770 irányelv elfogadásának körülményei, az irányelv jelentősége és egyes főbb rendelkezései. *Európai Jog*, 22(2), 1-13.
- Varga, N. (2013). *A fogyasztói pénzügyi lízing*. (pp. 260). Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Varga, Z. (2004). Áru hamis megjelölése. In Jakucs, T. (szerk.), *A Büntető Törvénykönyv magyarázata 2*. (pp. 1064, 1074-1075). Budapest, KJK–KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.
- Verebics, J. (2014). A termékszavatosságról. *Gazdaság és Jog*, 22(6), 7-11.
- Verebics, J. (2012). Szerződések az elektronikus kereskedelem körében és a fogyasztóvédelem. *Gazdaság és Jog*, 20(12), 3-10.
- Veres, Z. (2024a). A fogyasztói hitelezés kihívásai. In Glavanits, J. & Szabó, T. (szerk.), *Kiszolgáltató csoportok a digitális világban. A digitalizáció jogalkotói és jogalkalmazói kihívásai*. (pp. 105-118). Győr, UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft.
- Veres, Z. (2024b). Tudatos vagy sérülékeny-e a(z átlag)fogyasztó? Szempontok az egyes fogyasztói kategóriák jelentéstartalmához. *Közjavak*, 10(1), 11-19.
- Veres, Z. (2022). A fogyasztói hitelezés szabályainak fontosabb változásai az elmúlt évtizedben, különös tekintettel a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló törvényre. *Iustum Aequum Salutare*, 18(1), 107-116.
- Veres, Z. (2019). *A pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alapkérdései. Jogdogmatikai, történeti, rendszertani alapok jogalkalmazási és metajurisztikus kitekintéssel*. (pp. 288). Budapest. Wolters Kluwer Hungary Kft. <https://doi.org/10.55413/9789632959276>
- Veres, Z. (2016). A pénzügyi fogyasztóvédelem alkotmányos megalapozása felé. *Közjogi Szemle*, 9(1), 41-50.
- Vékás, L. (2024). Eltérő ideológiai-jogpolitikai koncepciók a kellékszavatossági jogok változó szabályozása mögött. *Magyar Jog*, 71(7-8), 385-391.

- Vékás, L. (2023). A magánjogi fogyasztóvédelem rendszertani helyéről. In Keserű, B. A. & Szoboszlai-Kiss, K. (szerk.), *Salus Vocalis. Csegöldi indulás – Győri érkezés. Ünnepi tanulmányok Fazekas Judit tiszteletére.* (pp. 779-789). Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft. <https://doi.org/10.59199/salusvocalis.2023.66>
- Vékás, L. (2021). Az uniós fogyasztói szerződési jog megújítása és az új irányelvek átültetése. *Magyar Jog*, 68(2), 65-75.
- Vékás, L. (2004). A Ptk. 209. §-ának megmérettetése az Európai Közösségek Bírósága előtt. *Európai Jog*, 4(6), 8-11.
- Vékás, L. (2002). Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról. *Európai Jog*, 2(5), 3-13.
- Vékás, L. (2001). Európai közösségi fogyasztóvédelmi magánjog. In Vékás Lajos (szerk.), *Európai közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban.* (pp. 25-96). Budapest, KJK-KERSZÖV Jog és Üzleti Kiadó Kft.
- Vékás, L. (2000). A fogyasztói adásvételről szóló EK-irányelv és átültetése a magyar polgári jogba. *Magyar Jog*, 47(11), 646-660.
- Vida, S. (2000). A fogyasztó versenyjogi védelme a megtévesztéssel szemben. *Magyar Jog*, 47(11), 661-666.
- Vida, S. (1999). A fogyasztó fogalma az Európai Bíróság gyakorlatában. *Versenyfelügyeleti Értesítő*, 9(1), 40-44.
- Vincze, J. (2010). *Miért és mitől védjük a fogyasztókat? Közgazdasági Szemle*, 57(9), 725-752.
- Vörös, I. (szerk., 2007). *Tisztességtelen verseny – fogyasztóvédelem.* (pp. 401). Budapest, MTA Jogtudományi Intézet.
- Wallacher, L. (2014). A választottbírósági kikötés tisztességtelensége fogyasztói szerződésekben. *Európai Jog*, 14(3), 10-16.
- Weatherill, S. (1997). *EC Consumer Law and Policy.* (pp. 165). London, Longman.
- Weiss, E. (1971). A gyártó vállalat felelőssége a fogyasztó irányában. *Döntőbíráskodás*, 12(3), 81-94.
- Zavodnyik, J. (2013). Az általános szerződési feltételek és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok. *Versenyűkör*, 9(2) 34-53.
- Zavodnyik, J. (2010). Értelem és érzelem. A kereskedelmi gyakorlatokkal megcélzott fogyasztó. *Gazdaság és Jog*, 18(7-8), 10-20.
- Zoltán, Ö. (1970). A hibás teljesítéssel okozott kárért való felelősség és a jótállás új szabályozásáról. *Jogtudományi Közlöny*, 25(8), 480-484.
- Zoványi, N. (2023). Valóság vagy ábránd? A légi utasok jogainak érvényesülése az Európai Unióban. *Jogtudományi Közlöny*, 78(11), 513-518.